

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond
Johan Skytte poliitikauuringute instituut
Vaiko Vaher

**Siseriiklike terroristlike rünnakute mõju populistlike
parteide populaarsusele Suurbritannia, Itaalia, Saksamaa
ja Prantsusmaa näitel**

Magistritöö

Juhendaja: PhD Piret Ehin

Tartu 2024

Autorsuse deklaratsioon

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Töö sõnade arv: 15935

Vaiko Vaher
20.05.2024

Mina, Vaiko Vaher (isikukood: 39204212785) annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Siseriiklike terroristlike rünnakute mõju populistlike parteide populaarsusele Suurbritannia, Itaalia, Saksamaa ja Prantsusmaa näitel, mille juhendaja on Piret Ehin

- reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi

DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

- olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
- kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete

kaitse seadusest tulenevaid õigusi

ANNOTATSIOON

Magistritöö eesmärk oli selgitada välja Suure Neliku (Ühendkuningriigid, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia) näitel, kuidas mõjutab siseriiklik terrorism populistlike erakondade toetust. Terroristlikud rünnakud ning nende ärahoidmine on üks narratiividest, mida populistid võimule saamiseks kasutavad. Uurisin, kas ja mil määral on võimalik neid nähtuseid omavahel seostada ning kas rohkem terrorismi toob tingimata kaasa ka rohkem populismi. Töö hüpotees on, et mida rohkem on riigis terrorirünnakuid, seda suurem on ka populistlike erakondade toetus. Töö empiiriline osa keskendub neljale riigile: uurin Ühendkuningriigis, Saksamaal, Prantsusmaal ja Itaalias toimunud terroristlike rünnakud ajavahemikul 2001-2020 ning samal ajavahemikul toimunud riigiparlamentide ning Euroopa Parlamendi valimisi ning populistlike erakondade edukust valimistel. Kokku käsitlesin analüüsis 1572 terrorirünnakut ning 36 riigiparlamendi või Euroopa Parlamendi valimist.

Juhtumite valik sai tehtud tulenevalt andmete kättesaadavusest ning riikide olulisusest, Suure Neliku riigid omavad Euroopas suurt välispoliitilist võimu ning on mõjutajaks nii Euroopa Liidu (v.a. Ühendkuningriigid) kui ka NATO tasandil. Töös kasutan analüüsiks mitmest lineaarset regressiooni, mis võimaldab hinnata muutujate vahelisi seoseid. Tulenevalt populismi tekkepõhjuste keerulisusest kontrollib mudel majandusliku ebavõrdsuse mõju (Gini indeks) ning migratsiooni mõju (migrantide osakaal elanikkonnast). Analüüsist selgus, et terrorism (rünnakute arv, hukkunute ning vigastatute hulk) ei mõjuta olulisel määral populistlike erakondade valimistulemusi. Lisaks selgus, et hoopis suuremal määral mõjutab populistlike erakondade toetust migrantide osakaal elanikkonnast, mis töö käigus loodud mudelis, oli ka ainuke statistiliselt oluline muutuja. Suurem osakaal migrante elanikkonnast toob kaasa ka suurema toetuse populistlikele erakondadele. Majanduslik ebavõrdsus omab samuti mõju populistlike erakondade valimistulemustele, aga antud magistritöö läbi viimisel ei tuvastatud statistilist olulisust.

ABSTRACT

The aim of this master's thesis was to determine how domestic terrorism affects the support for populist parties, using the example of the Big Four (United Kingdom, Germany, France, Italy). Terrorist attacks and their prevention are among the narratives that populists use to gain power. I examined whether and to what extent these phenomena can be correlated, and whether more terrorism necessarily leads to more populism. The hypothesis of the thesis is that the more terrorist attacks there are in a country, the greater the support for populist parties.

The empirical part of the thesis focuses on four countries: I examined terrorist attacks in the United Kingdom, Germany, France, and Italy between 2001-2020, as well as national and European Parliament elections and the success of populist parties in the same period. In total, the analysis covered 1,572 terrorist attacks and 36 national or European Parliament elections.

The selection of cases was based on data availability and the importance of the countries. The Big Four hold significant foreign policy power in Europe and are influential at both the European Union (excluding the United Kingdom) and NATO levels. For the analysis, I used multiple linear regression, which allows for the assessment of relationships between variables. Given the complexity of the causes of populism, the model controls for the impact of economic inequality (Gini index) and migration (proportion of migrants in the population).

The analysis revealed that terrorism (number of attacks, casualties, and injuries) does not significantly affect the election results of populist parties. Additionally, it was found that the proportion of migrants in the population has a more substantial and statistically significant impact on the support for populist parties. A higher proportion of migrants in the population leads to greater support for populist parties. Economic inequality also influences the election results of populist parties, but this master's thesis did not find it to be statistically significant.

SISUKORD

Sisukord

Tabelite ja jooniste loetelu	7
Sissejuhatus.....	8
1 Teoreetiline raamistik	11
1.1 Populism ja selle definitsioon	11
1.2 Populismi võimalikud tekkepõhjused	15
1.3 Terrorism ning seos populismiga	17
2 Uurimisdisain.....	22
2.1 Juhtumite valik	22
2.1.1 Populism Ühendkuningriikides.....	23
2.1.2 Populism Prantsusmaal	25
2.1.3 Populism Saksamaal	27
2.1.4 Populism Itaalias	28
2.2 Andmeanalüüsi meetod	32
2.3 Muutujate operatsionaliseerimine	33
3 Analüüs.....	35
3.1 Kirjeldav statistika.....	35
3.1.1 Ühendkuningriigid	35
3.1.2 Prantsusmaa	36
3.1.3 Saksamaa.....	37
3.1.4 Itaalia.....	38
3.2 Terrorirünnakute seos populistlike erakondade toetusega	40
3.2.1 Ühendkuningriigid	41
3.2.2 Prantsusmaa	43
3.2.3 Saksamaa.....	44
3.2.4 Itaalia.....	45
3.3 Terroristlike rünnakute mõju populistlike erakondade toetusele	47
3.3.1 Regressioonanalüüs terrorismiga seotud muutujatega.....	50
3.3.2 Regressioonanalüüs terrorismi, migratsiooni ja majandusliku ebavõrdsust kajastavate muutujatega.....	51
3.3.3 Regressioonanalüüs majandusliku ebavõrdsust ning migratsiooni kajastavate muutujatega	52
3.4 Hinnang hüpoteeside paikapidavusele	54
4 Kokkuvõtte ning järeldused	56
Kasutatud allikad	59

Tabelite ja jooniste loetelu

Jooniste loetelu

Joonis 1. Andmestiku normaaljaotuse graafik	48
---	----

Tabelite loetelu

Tabel 1 Populismi võrdlus Suure Neliku riikides	30
Tabel 2. Suure Neliku riikide võrdlus.....	39
Tabel 3. Ühendkuningriikide populistlike erakondade toetus ning riigis toimunud terrorirünnakud	41
Tabel 4. Prantsusmaa populistlike erakondade toetus ning riigis toimunud terrorirünnakud..	43
Tabel 5. Saksamaa populistlike erakondade toetus ning riigis toimunud terrorirünnakud.....	44
Tabel 6. Itaalia populistlike erakondade toetus ning riigis toimunud terrorirünnakud.....	45
Tabel 7 Muutujate omavaheline kollineaarsuse analüüs	48
Tabel 8. Terrorismi mõju populistlike erakondade valimistulemusele.....	50
Tabel 9. Terrorismi, migratsiooni ning majandusliku ebavõrdsuse mõju populistlike erakondade valimistulemusele	51
Tabel 10 Migratsiooni ja majandusliku ebavõrdsuse mõju populistlike erakondade valimistulemusele	52
Tabel 11. Regressioonimudelite omavaheline võrdlus	53

Sissejuhatus

Populism ja võõraviha on omavahel tihedalt seotud. 2023. aastal on saanud tavapäraseks kaadrid uudistes, kuidas järjekordne populistlikud erakonnad lubavad ehitada eelmisest juhust veel kõrgema tara, et hoida võõrad väljas ning omad sees. Populistide sõnul käib pidev jaht müstilisele sisevaenlasele, kes võtab ära põlisrahva töö ning rikub ära genofondi. Sellele kõigele lisanduvad lubadused suurendada elanikkonna turvalisust, võttes kasutusele kõik vajalikud meetmed. Tihti hoogustub selline tegevus peale suuremaid terrorirünnakuid, olenemata sellest kas rünnak on organiseeritud välismaise islamirühmituse või koduseinte vahel radikaliseerunud üksiküritaja poolt. Populistidel on üldjuhul keerulistele probleemidele lihtsad lahendused. Olgu selleks põhiõiguste (alusetud peatamised ning läbiotsimised) või rahvusvaheliste põhimõtete (isikute ning kaupade vaba liikumise piiramine Schengeni alal) piiramine. Tihti tuuakse põhjenduseks terrorismivastane võitlus. Lisaks on järjest rohkem tendentse, kus muidu mitte populistlikud erakonnad teevad pealtnäha populistlike ettepanekuid hirmus, et nende tavapärase valija kirjutab vastasel juhul hääletusedelile populistliku voolu esindaja nime või numbri.

Selle magistritöö eesmärk on selgitada välja, kas ja mil määral mõjutavad Suure Neliku (Ühendkuningriigid, Itaalia, Prantsusmaa, Saksamaa) riikides toimuvad terrorirünnakud ning nende tagajärjel hukkunute ja vigastatute hulk populistlike erakondade toetust. Terrorirünnakute mõju populismi toetusele on oluline mõista, sest see annab võimaluse analüüsida populismi tekkepõhjuseid ning leida võimalusi, kuidas populistlikke ilminguid vähendada. Lisaks terrorismile analüüsin ka kontrollmuutujatena majandusliku ebavõrdsuse ning migratsiooni mõju populistlike erakondade toetusele. Varesejad uurijad (Berman, 2021), (Bischi, Favaretto, & Carrera, 2022), (Hawkins, Read, & Pauwels, 2017), (Shehaj, Shin, & Inglehart, 2021) on välja toonud, et ka need võivad olla populistlike erakondade toetuse juurpõhjused.

Populism on olemuselt negatiivne nähtus, mis õõnestab demokraatiat ning võib viia autoritarismini. Selle negatiivne mõju on mitmete autorite poolt tõestatud ning lühidalt kokku võttes: mida rohkem on populismi, seda vähem on demokraatiat. Alates Venemaa Föderatsiooni täiemahulisest sissetungist Ukrainasse on populismi ohtlikkus veel enam esile

kerkinud. Euroopas valitsusjuhi portfelli saanud Ungari ning Slovakkia populistid saavad läbi Euroopa Ülemkogus kehtiva konsensusliku otsustusprotsessi mõjutada kogu Euroopa Liidu tegevust või tegevusetust. Riigid nagu Türgi ning USA saavad populistlike juhtide toel halvata kogu NATO tegutsemise. Näiteks juhul kui kõne all on mõne uue liikmesriigi vastuvõtmine (Rootsi ja Soome) või abi andmine mõnele välispartnerile (Ukraina). Populism ei ole enam abstraktne nähtus, vaid võib mõjutada otseselt ka Eesti või meie lähiregiooni turvalisust. Sel põhjusel väärub populism kui nähtus ning selle võimalikud tekkepõhjused uurimist. Teadaolevalt on populismi ja terrorismi omavahelist seost uuritud üpris vähe. Uuritud on ühe terrorirünnaku mõju euroskeptitsismile (Larsen, Cutss, & Matthew, 2020) ning terrorirünnakute ning valimisaktiivsuse vahelist seost (Sabet, Liebald, & Friebel, 2022).

Magistritöö uurimisprobleemist ja eesmärgist lähtuvalt sõnastan kolm hüpoteesi, mille paikapidavust töö kontrollib. Selleks, et hüpoteese testida, analüüsin Suure Neliku riigis aset leidnud valimiste tulemusi ning neis riikides toimunud terrorirünnakuid ja nendes hukkunud ning vigastada saanud inimeste arvu seost populistlike erakondade valimistulemusega. Lähtuvalt teooriast püstitan kolm hüpoteesi. Kontrollitavateks hüpoteesideks on:

H1- mida rohkem on riigis terrorirünnakuid, seda rohkem suureneb populistlike erakondade toetus järgmistel valimistel võrreldes eelmiste valimistega.

H2- mida rohkem on hukkunuid terrorirünnakutes, seda enam suureneb populistlike erakondade toetus võrreldes eelmiste valimistega.

H3- terroristlikud rünnakud mõjutavad populistlike erakondade toetust vähem kui majanduslik ebavõrdsus või migratsioon.

Uurimistööks valisin Suure Neliku riigid tulenevalt nende olulisusest nii Euroopa Liidu (v.a. Ühendkuningriigid) ning NATO tasemel. Tegemist on osaliselt tuumarelvi (ÜK ja Prantsusmaa) valdavate ning ÜRO Julgeolekunõukogu (ÜK ja Prantsusmaa) alaliste liikmetega. Lisaks elab Suure Neliku riikides (v.a. ÜK) Euroopa Liidu kogu elanikkonnast ~47% protsenti inimestest. See tähendab, et populismi mõju Suure Neliku riikides võib olla kordades ulatuslikum kui see on näiteks Ungaris või Eestis.

Töö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis annan ülevaate populismi ning terrorismi teoreetilise käsitlusest, tekkepõhjustest ning näitan kuidas terrorism saab olla üks populismi tekkepõhjustest. Samuti tuletan senise kirjanduse põhjal kolm hüpoteesi, mida töö empiiriline osa testib. Teises peatükis näitan, kuidas olen uurimuse üles ehitanud ning millised muutujad,

andmeid ja meetodeid analüüsis kasutan. Kolmandas peatükis analüüsin valitud juhtumeid ning muutujate vahelisi seoseid, esitades esmalt kirjeldavat statistikat ning seejärel regressioonanalüüsi tulemused. Tulemuste põhjal annan hinnangu hüpoteeside paikapidavusele ning teen peamised järeldused. Töö lõpetab kokkuvõte, kus annan antud teemal soovitusi edasiseks uurimistööks.

1 Teoreetiline raamistik

Magistritöö keskendub sellele, mil määral mõjutavad riigis toimuvad terrorirünnakud populistlike erakondade toetust. Esimene alapeatükk tutvustab populismi olemust ning selgitab, miks seda on oluline uurida. Samuti selgitab alapeatükk, kuidas erinevad autorid on populismi defineerinud ning milliste indikaatorite järgi on võimalik populistlike erakondi või populismi kui tegevust klassifitseerida. Teine alapeatükk annab ülevaate populismi võimalikest tekkepõhjustest. Kolmas alapeatükk keskendub terrorismile ning sellele, kuidas terrorism mõjutab populistlike erakondade populaarsust ja edukust valimistel.

1.1 Populism ja selle definitsioon

Populismi on oluline uurida, sest see õhustab pikaajalises vaates demokraatiat ning võib viia autoritarismini (Lührmann & Lindberg, 2019, lk 1108). Lisaks vastanduvad populistlikud ideed otseselt liberaaldemokraatiale: populistide võimul olemist seostatakse meediavabaduse piiramisega ning kõrvalekalletega võimude lahususe printsiibist (Pappas, 2019, lk 71). Populismi negatiivne mõju demokraatiale on mitmete erinevate autorite poolt tõestatud. Lisaks on uuritud populismi mõju keskkonnale (Böhmelt, 2021), vaktsineerimisele, tervishoiule (Kohler & Koinig, 2022) ja rahvusvahelistele suhetele (Destradi, 2019) ning teistele valdkondadele. Populism on 2010-ndatel ning 2020-ndatel olnud suure tähelepanu all. See on nähtus, mis on sisuliselt eksisteerinud kaua, aga tihti kasutatakse terminit meelevaldselt ilma ning jäetakse see defineerimata. Selles magistritöös kasutatakse populismi defineerimiseks Cas Mudde poolt välja töötatud ning suure osa populismi uurivate teadlaste poolt heaks kiidetud definitsiooni. Mudde kohaselt on populism ideoloogia, mis jagab ühiskonna kaheks homogeenseks ja vaenulikuks grupiks, „ehtne, puhas rahvas“ (*pure people*) vastandub „korumpeerunud eliidile“ (Mudde, 2004). Populistid väidavad et poliitika peab olema rahva üldise tahte väljendus (*samas*). Populistlikke erakondi iseloomustavad omadused nagu autoritaarsus ning nativism (Mudde, 2007), lisaks seisukohad nagu monism ja moralism (Mudde, 2021). Monism on lihtsustatult pluralismi vastand ehk näiteks arvamuse paljususe asemel eelistatakse üht „kõige õigemast“ arvamust. Populismis esines see nähtus Poolas, kus erakond PiS-i võimule saades asendus varasemalt kehtinud tehnokraatlik pluralism, monismiga, kus riigi valitsemiseks oli ainult üks viis ning ainult üks suund (Bill & Stanley,

2020, lk 379). Selle kõige nähtavamaks osaks olid valitusmeelsete kohtunike ametisse määramine, valitsuskriitilise meedia survestamine ning vähemuste õiguste (näiteks õigus abordile) piiramine. (Brzezinski & Sałach-Drózd, 2024, lk 2). Moralismi ja populismi seob viis kuidas populistid poliitilist maailma näevad. Populistid näevad poliitilist maailma bipolaarsena, kus ühel pool on moraalsed puhtad ning ühtsete põhimõtetega rahvas, vastandumas korruptiivsele ning mõnel teisel viisil moraalselt alamale eliidile (McKibben, 2023, lk 903). Nativism on enda sisult ideoloogia, mis väga selgelt eristab põliselanikke sisserändajatest ning omab endas ka ksenofoobia ning natsionalismi tunnuseid (Newth, 2024, lk 6). Näitena saab tuua Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna „Kui on must näita ust“ immigratsioonipoliitika (Teder, 2013). Sisuliselt on nativismi puhul tegemist nähtusega, mis eraldab elanikkonna ja ideed väga rangelt „omadeks“ ning „võõrasteks“.

Tihti käsitletakse populistlike erakondadena ainult parempoolseid erakondi. See magistritöö käsitleb populistlike erakondi parem-vasak skaala üleselt. Laiem käsitlemine võimaldab paremini mõista muutujat vahelisi seoseid spektri üleselt. Üldjuhul on populistlikud erakonnad enda programmides ning tegevustes kasutanud elemente nii vasakpoolsetest kui ka parempoolsetest ideedest ning teesidest (Ivaldi, Lanzone, & Woods, 2017). Küll aga saab eristada parem- ning vasakäärmuslust, seda ka populistlike erakondade puhul. Kahte äärmust on kõige lihtsam eristada selle järgi, kuidas nad näevad riigi elanikkonda. Paremäärmuslikud populistlikud erakonnad näevad „puhaste rahvana“ riigis elavat homogeenset elanikkonda, kes üldjuhul räägivad sama keelt (Mudde, 2007), vasakäärmuslased näevad „puhaste inimestena“ aga kindlat sotsiaalmajanduslikku gruppi, kes teenivad vähem kui „korumpeerunud eliit“ (Mudde & Kaltwasser, 2018). Ühine nimetaja nii parem- kui ka vasakpoolsete populistide puhul on selge eristamine meie (*insiders*) ja nende (*outsiders*) vahel (Kyle & Gultchin, 2018).

Populismi on veel defineeritud kui retoorikat, organisatsiooni tüüpi, ideoloogiat või kommunikatsiooni liiki (Caiani, 2019). Populism on ideoloogia, mis vastandab „õilsat tavakodanikku“ valitseva eliidiga, retoorika mis delegitimiseerib juba olemasolevaid poliitilisi jõude ning legitimizeerib tõusvaid erakondi; see on ka kommunikatsiooni liik, mis on mitteametlik ning pakub lihtsaid lahendusi keerulistele probleemidele ning organisatsiooni tüüp, mida iseloomustab võimu koondamine ühe või väikse hulga inimeste kätte (Caiani & Graziano, 2016). Populismi kui retoorika puhul peavad esinema kolm indikaatorit, milleks on

1. poliitiliste institutsioonide, toimijate ja nende ettepanekute delegitimeerimine;

2. avalikkuse meelsuse instrumentaliseerimine selliselt, et see tekitaks ärevust ja pettumust;
3. uute poliitiliste toimijate legitimeerimine läbi avaliku arvamuse kujundamise. (Caiani & Graziano, 2016, lk 244):

Populism ei ole oma olemuselt demokraatia vastu, vaid pigem illiberaalse demokraatia poolt (Mudde, 2021). Illiberaalne demokraatia on valitsemise viis, kus demokraatlikult võimule valitud valitsus kasutab demokraatia vahendeid (valimised, referendumid), et demokraatiat õõnestada (Shattuck, 2018, lk 16). Peamised näited Viktor Orbani juhitud Ungari, Erdoganiga Türgi ning Donald Trumpi USA. Kõik nimetatud riigijuhid on valitud ametisse demokraatlikult, kuid pärast ametisse saamist on alustanud demokraatia õõnestamist, näiteks piirates ajakirjandusvabadust või soodustanud vähemuste taga kiusamist.

Populismi kui ideoloogia puhul saab samuti eristada kolme indikaatorit

1. peab olema viide „rahvale“, „tavalistele inimestele“ või „tavakodanikele“, kelle huve populistlik erakond esindab;
2. erakonna põhikirjas või programmis on ettepanekud, kuidas tekitada otsene suhe tavakodanike ning võimul olijate vahel;
3. erakonna põhikirjas või programmis on selgelt käsitletud vaenulikku suhet tavakodaniku ning eliidi vahel. (Caiani & Graziano, 2016)

Organisatsiooni tüüp ning kommunikatsiooni liik ei ole selle magistritöö kontekstis olulised ning sel põhjusel jäävad nad kajastamata.

Populistid on võimule pääsenud demokraatiates, kus see on võimatus tundunud. Donald Trumpi vastuoluline ametiaeg USA-s, Viie Tähe Liikumise võimule pääsemine Itaalias, mitte-demokraatlikud valitsused Poolas, Ungaris, Venemaal, Türgis ja Kreekas, on näited sellest, et ka „vanades demokraatides“ on võimalik võtta võim osapooltel, kes enda juhtimispõhimõtetes ei lähtu demokraatia alustaladest. Kui ühiskond soovib, et demokraatia oleks „ainuke mäng linnas¹“ ei tohiks ükski osapool kalduda kõrvale põhimõttest et kõik konfliktid lahendatakse olemasolevate poliitiliste protsesside ja normide kaudu (Lins & Stepan, 1996, lk 15). Populismi tõus võib pikas perspektiivis viia olukorrani, kus kaitstud ei ole vähemuste õigused (Pappas, Mendez, & Herrick, 2009), väheneb demokraatia jätkusuutlikkus, mis omakorda võib viia varem jõuka riigi majandusliku kokku kukkumise äärele (Liddiard, 2019) ning vähendada laiemat arengut ning riikide vahelist koostööd (Cox, 2018, lk 17). Populismi eristab teistest

¹ *Only game in town* – demokraatia on ainuke olemasolev ja soovitatav valimisviis ühiskonnas.

klassikalistest ideoloogiatega nagu liberalism või fašism see, et võrreldes teiste ideoloogiatega on populism väga puuduliku morfoloogiaga (Freedon, 2003, lk 98). Puudulik morfoloogia tähendab, et populistlikel erakondadel puuduvad ühtsed katussõnumid või nende valimisplatvormide analüüsid ei pruugi koheselt aru saada, et tegemist on populistliku erakonnaga. Võrdluseks saab tuua sotsialismi või konservatism, mis põhinevad väga selgetel autoritel ning tüvitekstidel. Lühidalt, populismil puudub struktuur ning ideoloogia on väga juhuslik. See tähendab, et populism on tihti segunenud erinevate ideoloogiatega, mis teeb populistlike erakondade kategoriseerimise ning uurimise keeruliseks.

Populistlikud erakonnad on esindatud kõikides Euroopa majanduspiirkonna (välja arvatud Malta) riikides (Rooduijn, et al., 2023). Populistlikud erakonnad ja nende populaarsus on selgelt suurenenud. Võrreldes aastaid 2014 ning 2019 tõusis populistlike erakondade hulk Euroopas kümne võrra 47-selt 57-ni (Cossu, 2023, lk 45). Kõikidest erakondades teeb see vastavalt 17% ja 21% (samas). Lisaks on tõusnud populistlike erakondade poolt hääletanute inimeste osakaal. 2022. aasta seisuga hääletasid 11 vaadeldud Euroopa riigis² populistlike erakondade poolt keskmiselt 30% kõikidest hääle andnud inimestest (Silver, 2022). Sealjuures viies riigis³ oli valimistulemus rohkem kui 40% kõikidest antud häältest. 31 Euroopa riigis läbi viidud uuringust, leiti, et 2022. aastal andis iga kolmas inimene hääle populistliku erakonna poolt, 2000ndate alguses tegi seda iga viies ning 1990ndatel iga kümnes (Henley, 2023). Euroopas tegutsevatele populistlikele erakondadele on iseloomulik tugev vastuseis kõigele mida esindab Euroopa Liit (Cossu, 2023, lk 51). Näitena saab tuua EL-i poolt toetatud vähemuste õiguste toetamise või majandusliku maha jäämise „rikkast Lääne-Euroopast“ (samas). Võrreldes omavahel Euroopa ja Lõuna-Ameerika populistlike erakondi, on näha et Lõuna-Ameerika populistid on tunduvalt rohkem keskendunud nativismile, kui Euroopas tegutsevad erakonnad (Mudde & Kaltwasser, 2011, lk 18). Populismi uurimine ning selle tekkepõhjuste analüüs aitab tagada ühiskonna säilenõtkuse. See tähendab, et mida rohkem suudavad ühiskond ja otsustajad mõista mis põhjusel populism tekib, seda suurem on tõenäosus, et võetakse vastu efektiivsed otsused, mis aitaks populismi kasvu kas pidurdada või hoopis vähendada.

² Itaalia, Ungari, Prantsusmaa, Poola, Kreeka, Hispaania, Belgia, Rootsi, Holland, Saksamaa, Ühendkuningriigid

³ Itaalia, Ungari, Prantsusmaa, Poola, Kreeka

1.2 Populismi võimalikud tekkepõhjused

Populismi võimalike tekke ja suurenemise põhjustena Euroopas on välja toodud „poliitilise kasumi maksimeerimine“ poliitikute poolt, globaliseerumine ning poliitilise ruumi liialt vähene võime uutele vastata kiirelt ja efektiivselt uutele väljakutsetele (Hawkins, Read, & Pauwels, 2017). Sisuliselt tähendab see, et olemasolevad poliitilised jõud „traditsiooniliste erakondade näol“, ei ole piisavalt kiired reageerimaks tekkivatele olukordadele. Näitena saab tuua 2015. aastal Vahemerele aset leidnud põgenike kriisi, kus tavakodanikule tundus, et kriisile reageerimise asemel arutati EL-is solidaarsus mehhanisme. Selle tuules tekkisid uued erakonnad, kes pakkusid lihtsaid lahendusi nagu näiteks „meie kvoot on 0“ või midagi sarnast. Sarnast populistide tõusu oli näha ka pärast Venemaa täiemahulist sissetungi Ukrainasse. Veniva sõja taustal on järjest rohkem avalikus meedias näha sõnumeid, kus Ukraina toetamine on pandud kahtluse alla ning erinevates poliitilistes ringkondades soovitatakse Ukrainal kaaluda ka rahuläbirääkimisi (Jenkins, 2023). Vaadates Euroopa Parlamendi poolt läbi viidavaid arvamusküsitlusi on näha, et Ukrainale sõjaliste vahendite andmist toetas 2022. märtsis 62% inimestest (European Parliament, 2022), siis 2024. aasta märtsis oli sõjalise abi andmise toetamine langenud 55%-ni (European Parliament, 2024). Ühena küsitletud riikidest oli valimis ka Itaalia, kus 60% vastajatest ei toeta Ukrainale relvade andmist (samas). Itaalia paistab silma ka kõrge populistlike erakondade osakaaluga. Teisalt, ühe näitena võimes, kiirest ja efektiivsest reageerimisest, on välja toodud just Itaalia populistlikud erakonnad. Erakonnad suutsid Venemaa täiemahulisest sissetungist enim populaarsust kasvatada, sest suutsid kiiresti varasema „venesõbraliku poliitika“ keerata ümber ning asendada selle Ukraina toetamise poliitikaga, mis sobis nii parem- kui ka vasakäärmuslastele (Biancalana, 2023, lk 196)

Populismi esiletõusu põhjuseid seletab kõige arusaadavamalt Sheri Berman avaldatud käsitlus nõudluse ja pakkumise suhtest (Berman, 2021). Selle kohaselt saab populismi tekkepõhjused (nõudluse) jagada kaheks- majanduslikud ning sotsiaalkultuurilised. Lühidalt, mida suurem on majanduslik ebavõrdsus, seda suurem on võimalus, et valijaskond toetab populistlike erakondi (Berman, 2021). Sotsiaalkultuurilised tekkepõhjused on tunduvalt kompleksamad. See koosneb peamiselt elementidest nagu traditsioonilise ühiskonna ja soorollide kadumine ning suurenev immigratsioon (samas). Sarnasetele järeldustele populismi esiletõusu põhjuste kohta on jõudnud ka teised autorid. Kasutades evolutsioonilist mänguteooriat leiti, et immigratsiooni kasvu ning majandusliku ebavõrdsuse suurenemise tagajärjel muutub ühiskonna tasakaal ning

ühiskond muutub populistlike erakondade suhtes vastuvõtlikumaks (Bischi, Favaretto, & Carrera, 2022). Lisaks on leitud, et populismi tekkepõhjused saab jagada neljaks. Nendeks on (Aiginger, 2020):

1. majanduslikud probleemid- aeglane majanduskasv, suurenev tööpuudus ning majanduslik ebavõrdsus;
2. kultuurilised põhjused- populism on vastulöök muudatustele ühiskonna baasväärtustes, mis muudab varasemalt konservatiivsed ühiskonnad liberaalsemaks;
3. globaliseerimisest ning digitaliseerimisest tulenev muudatuste kiirus, mis toob kaasa ühiskonna heterogeensuse suurenemise.
4. poliitika suutmatus juhtida üleminekut kõrgemale heaolu tasemele nii globaalselt kui lokaalselt

Euroopa riikide populistlike parteide üks narratiividest on olnud seos islamiterrorismi ning migratsiooni vahel. Seda kasutatakse vastandumisel, lähtudes nii identiteedist (rasket tööd tegevad sinikraed versus „laisad“ immigrandid) kui ka euroopalike põhiväärtuste (nagu multikultuursus ning võrdsus) õõnestamisel (Noury & Roland, 2020). Analüüsides Lääne-Euroopa riike leiti, et üks populistlike erakondade toetust suurendav faktor on globaliseerumine (Bergh & Kärnä, 2021). Hiina-suunalise ekspordi kasv toob kaasa kohalike ettevõtete käibe vähenemise, mis riigi poolse sekkumiseta (näiteks sektori põhised toetused) kasvatab populistlike erakondade toetust (Colantone & Stanig, 2018). Lääne-Euroopa riikides on leitud, et kultuurilised erinevused immigrantide ja põliselanike vahel suurendavad parempopulistlike erakondade toetust (Shehaj, Shin, & Inglehart, 2021).

2000-ndate aastate algusest on populistlikud parteid muutunud järjest populaarsemaks. Peamised populismi tõusud on toimunud samaaegselt või koheselt pärast suuremaid kriise, näiteks 2008. aastal alanud majanduskriis (Algan, Guriev, Papaioannou, & Passari, 2017, lk 309) või 2015. aastal alanud migratsioonikriis Vahemerel (Haye & Dudek, 2020, lk 133). Analüüsides populismi olemust Euroopa riikides, tuleb kõigepealt mõista miks populism nendes riikides tekkinud on. On leitud, et Lääne-Euroopa „populismilaine“ peamiseks tõukefaktoriteks on immigratsioon ja Euroopa integratsioon (Kriesi & Schulte-Cloos, 2020, lk 2). Lisaks on leitud, et ühe põhjusena saab käsitleda sissetuleku ja jõukuse ebavõrdset kasvu lääne ühiskondades (Inglehart & Norris, 2016). Võrreldes USA-ga on Euroopa ning täpsemalt Lääne-Euroopa populism erinevad. USA puhul on populism tihedalt seotud kristlike väärtusega, kuid Euroopa puhul on alustalaks ja väärtuseks mida kaitstakse ilmalikud „Euroopa väärtused“ (Haynes, 2020, lk 8). Teine suurem erinevus puudutab sotsiaalprogramme.

Populistlikud erakonnad Euroopas pooldavad selgelt suuremaid sotsiaaltoetusi näiteks madalam pensioniiga ja maksud ning suuremad toetused riigi „põliselanikele“, võrreldes USA populistlike erakondadega, kes näevad riigi poolt pakutavate toetuste kasutajaid kui „muidusööjatena“ (Hogan & Haltinner, 2015). Mõlema mandri ühine nimetaja on võõraviha immigrantide ja mittekodanike vastu (Haynes, 2020). Võrreldes populistlike erakondi Lõuna-Ameerikas ja Euroopas on peamiseks erinevuseks rõhuasetus. Lõuna-Ameerika populistid keskenduvad rohkem majandusele ning Euroopa populistlikud erakonnad identiteedile. Lisaks on Euroopa populistlikud erakonnad pigem parempoolsed (kuigi kergelt vasakpoolsed majanduspoliitikaga) võrreldes Lõuna-Ameerika populistidega, kes on pigem vasakpoolsed ning kergelt parempoolse etnilisuse poliitikaga (Mudde & Kaltwasser, 2011). See erinevus tuleneb suure tõenäosusega asjaolust, et Lõuna-Ameerikas on võrreldes Euroopaga väiksem immigratsiooniprobleem ning ühiskonnad on rahvastiku ja etnilisuse vaates ühtsemad. Populistlikud erakonnad täidavad üldjuhul vaakumi valdkonnas mis on riigis nähtav ning vastuolusid tekitav. Euroopa puhul on selleks immigratsioon, mida on näha massimeedias ning osaliselt ka tänavatel. Lõuna-Ameerika puhul on see majanduslik toimetulek.

1.3 Terrorism ning seos populismiga

Eelmiste alapeatükkide kokkuvõttes saab populismi algallikana välja tuua kolm peamist tegurit. Nendeks on majanduslik ebavõrdsus, sisserände suurenemine ning kultuurilised muutused. Nende omavahelist osakaalu ning seda mis nendest enim suunab inimest populistide poolt hääletama on keeruline hinnata. Analüüsides Euroopa ja USA valijate käitumist hääle andmisel, on leitud, et populistlike erakondade poolt hääletanud inimesed ei suuda ka ise tihti põhjendada miks nad selliselt käituvad (Margalit, 2019, lk 163). Sisserändega, mis on üheks populistide põhiteesiks, on tõenäoliselt seotud ka terrorism. Terroristlikud rünnakud on üheks põhjenduseks, mille alusel nõuda karmimat immigratsioonipoliitikat või inimõigust riivavate seaduste vastu võtmist. Lääne ühiskondades on terrorism suureks probleemiks. Aastatel 2001-2020 pandi Lääne-Euroopas toime 3638 terrorirünnakut, milles hukkus ligi 1000 inimest (START, 2022). Valdava osa terroristlikest rünnakust, mis Euroopas aset leiab on toime pannud islamistlikud terrorirühmitused. Näiteks, 2021. aastal pandi islamiterroristide poolt toime 3 (8 nurjati), paremäärmuslaste poolt 0 (3 nurjati) ning vasakäärmuslaste või anarhistide poolt 1 terrorirünnak (Europol, 2022). Toime pandud rünnakute kõrval peeti kinni ajavahemikul 2019-2021 vastavalt 260, 64 ja 19 isikut, kes plaanisid rünnakut toime panna (samas). See näitab selgelt, et kuigi realiseerinud rünnakute hulk oli 2021. aastal madal, on

terrorism endiselt probleemiks. Ära tuleb märkida, et terrorirünnakute klassifitseerimine on Euroopa Liidus liikmesriikides probleemiks. Tihti toimub liikmesriikide poolt ümber klassifitseerimine, kus esialgu terrorirünnakuks määratud tegevus muutub hiljem ekstremistlikuks rünnakuks (Europol, 2022, lk 7). Hirmutamist islamiterrorismiga ja sellega seonduvat islamofobiat kasutavad enda programmis, suur osa populistlike erakondi. Analüüsid Euroopa viie aktiivsema populistliku erakonna programmi leiti, et varasem rahvusepõhine ideoloogia ning „meie versus teised“ vastandumine, on asendunud kultuuripõhise vastandumisega, kus ühel pool on Euroopalik tsivilisatsioon ning teisel pool „halb islam“ (Kaya & Tecmen, 2019). Sellest tulenevalt saab väita, et on olemas seos populistlike erakondade ja terrorismi vahel. Seda näitab populistlike erakondade programmides pidevat kajastust saav sisserände poliitika ning selge vastandumine liberaalsele sisserändepoliitikale. Varasemalt on leitud, et ÜK-s suureneb populistide toetus juba terrorismiga seotud uudiste tarbimisel (Ghazaryan, Giulietti, & Wahba, 2022). See tähendab, et võib piisata ka ainult populistide poolt terrorismiga „hirmutamisest“, et enda valijaid mobiliseerida. Saksamaal suurendab edukas paremäärmuslik terrorism toetust parempopulistlikele erakondadele (Sabet, Liebold, & Friebel, 2022). See näitab, et terrorismi tuleb analüüsida laiemalt, kui ainult islamistlikud terrorirünnakud. Lisaks on tuvastatud seos terrorirünnaku toimumise ning valijate poliitilise eelistuse muutuse vahel. Üldjuhul ei muutu valijate ideoloogia ning valitava erakonna eelistus, vaid muutub eelistus valitava isiku osas (Geys & Hernæs, 2021, lk 496). Varasemad uurimused on tuvastanud seda, et autokraatlikud valitsused on riigis toimuvatest terrorirünnakutest mõjutatud rohkem kui demokraatlikult valitud juhid (Park & Bali, 2017). Teisalt näevad valijad terrorismiprobleemi efektiivse lahendajana üldjuhul konservatiivset juhti. USA-s läbi viidud uuringust selgus, et terrorismiohu korral eelistatakse vabariiklasest juhti ning majanduslanguse ajal pigem demokraatliku partei juhti (Merolla & Zechmeister, 2013, lk 610). Sellest tulenevalt võib eeldada, et terrorirünnakute järgselt suureneb toetus konservatiivsete terrorismivastase võitluse strateegiat pooldavate erakondadele, mida populistlikud parteid üldjuhul on.

Lähiajaloo enim, mõjusid 2015-2016. aastal toimunud terroristlikud rünnakud ning migratsioonikriis Vahemerel otseselt populistlike erakondadele, luues „täiusliku tormi“ paremäärmuslikele populistlikele erakondadele (Mudde C., 2016). Samal ajavahemikul toimus Pariisis ka üks lähiajaloo suurimatest terrorirünnakutest, kus kolme tunni jooksul hukkus ligi 140 ja sai vigastada vähemalt 400 inimest (START, 2022) Suur osa Euroopa riikide elanikest seostavad immigratsiooni tõusuga ka terrorismi tõusu. 2016. aasta läbi viidud küsitluses

Euroopa riikides selgus, et keskmiselt seostab 59% küsitletutest immigratsiooni tõusu terrorismiga ning riikides nagu Poola ja Ungari arvas nii rohkem kui 70% vastajatest (Larsen, Cutss, & Matthew, 2020, lk 182) Ülaltoodule tuginedes, saab ühe populismi tõusu põhjuseks pidada ka terrorismi ning selle toimumise sagedust riigis. Terrorismirünnakute järgne sotsiaalmeediaanalüüs näitab, et elanikkond süüdistab üldjuhul rünnaku toime pannud organisatsiooni ning seejärel riigis võimul olevaid isikuid (Gavrilov, 2022, lk 285). Sellest tulenevalt võib eeldada, et terrorirünnakute järgselt väheneb peavoolu erakondade toetus ning suureneb populistlike erakondade oma.

Terrorismil, sarnaselt populismile, puudub üks uurimisvaldkonna üleselt kokku lepitud definitsioon. Terrorismi on defineeritud mehhanismina, mis kasutab rünnakuid, et luua sõnumeid (*message generators*) individuaalsete või organisatsioonide eesmärkide elluviimiseks (Jongman, 2005, lk 28). Näited sõnumitest on islamikalifaadi loomine ja selle laiendamine ISIS-e puhul, ühtse Iirimaa loomine RIRA puhul või Baskimaa eraldamine Hispaaniast ETA puhul. On selge, et ükski nendest organisatsioonidest pole individuaalselt võimeline enda eesmärki täitma, aga läbi terrorirünnakute on nad võimelised enda sõnumeid võimendama. Analüüsides erinevaid terrorismikäsitlusi (Weinberg, Pedahzur, & Hirsch-Hoefler, 2004, lk 781) leiti, et enim korduvad märksõnad on „taktika või võitluse meetod“, „oht“, „jõu või vägivalla kasutamine“, „poliitiline motivatsioon“, „avalikkuse tähelepanu“. Kõige lihtsam definitsioon terrorismile ja terrorirünnakule on „sõjakuritegu mida pannakse toime rahuajal“ (Schmid A., 2023, lk 10). Lisaks terrorismi defineerinud ka Euroopa Liit, läbi oma 2017. aastal vastu võetud direktiiviga 2017/541, mis käsitleb terrorismi kui „... tahtlikud teod, mis võivad kvalifitseeruda terroriaktiks ,juhul kui need on toime pandud konkreetselt terrorismi eesmärgil, st selleks, et elanikkonda tõsiselt hirmutada või õigusvastaselt sundida valitsust või rahvusvahelist organisatsiooni tegema või jätma tegemata teatavaid tegusid või riigi või rahvusvahelise organisatsiooni poliitilisi, põhiseaduslikke, majanduslikke või sotsiaalseid struktuure tasakaalust märkimisväärselt välja viia või hävitada. Terroriaktiks peaks pidama ka ähvardust selliseid tahtlikke tegusid toime panna, kui objektiivsetel asjaoludel on kindlaks tehtud, et ähvardus esitati ühel sellisel terroristlikul eesmärgil“ (Euroopa Parlament, 2017). EL-i direktiivi definitsiooni muudab huvitavaks asjaolu, et seal on erandina on mainitud „Samas ei loeta käesoleva direktiivi tähenduses terroriaktiks selliseid tegusid, millega näiteks püütakse sundida valitsust midagi tegema või sellest hoiduma, ning mis ei ole lisatud ammendavasse raskete kuritegude loetelusse“(samas). Teisalt on ilmselge, et EL-i direktiiviga ongi keeruline reguleerida 27 liikmesriigi seadusandlust ja definitsiooni terrorismist. Siin töös

peamise andmestikuna kasutatav Global Terrorism Database, defineerib terrorismina tahtliku vägivaldtegu või sellega ähvardamist, mis on toime pandud valitsusvälise osaleja⁴ poolt (START, 2024) toime pandud tegu peab täitma kahte kolmest kriteeriumist, nendeks on (samas):

1. Vägivaldne tegu on suunatud poliitilise, majandusliku, usulise või sotsiaalse eesmärgi saavutamiseks.
2. Vägivaldne tegu sisaldab tõendeid kavatsusest sundida, hirmutada või edastada mõni muu sõnum suuremale publikule, kui ainult otsesed ohvrid.
3. Vägivaldne tegu on vastuolus rahvusvahelise humanitaarõigusega.

Kõige laiapindsema käsitluse järgi saab terrorismi defineerida kui viiele tunnusele vastavat tegevust. Nendeks on (Värk, 2011, lk 81):

1. inimeste või vara vigastamine.
2. hirmu esilekutsumine laiemas grupis
3. riigi, rahvusvahelise organisatsiooni või üksikisiku sundimine teatud käitumisele
4. tahtlik eesmärgipärane tegevus
5. rahvusvaheline olemus

Võrreldes teoreetilisi käsitlusi omavahel, joonistub selgelt välja kaks ühist nimetajat. Nendeks on poliitilise eesmärgi saavutamine ning vägivald. Neid koondades, saab öelda, et terrorism on poliitilise eesmärkide saavutamine läbi vägivalla.

Terrorismi üks eesmärkidest on tuua riigi sise- või välispoliitikasse muutuseid (Blomberg, Gaibullov, & Sandler, 2011). Muudatus võib sisepoliitiline, näiteks mõne vähemusrahvuse õiguste eest võitlemine või võimul oleva valituse legitiimsuse õõnestamine. Esimese puhul on kõige silmapaistvam olnud ETA poolt läbi viidud kampaania baskide ja baskimaa toetuseks. Valitsuse legitiimsuse õõnestamise näiteks saab 2010-ndatel hoogustunud Reichsbürgeri liikumise, kelle peamine eesmärk on tänapäevase Saksamaa mitte tunnistamine ning soov tuua tagasi 1930-ndate Kolmas Reich (Rathje, 2022, lk 56). Välispoliitiliselt on kõige nähtavamad näited ülemaailmse islamirevolutsiooni läbi viimine (Al-Qaeda Lähis-Idas) või Põhja- ja Kesk-Aafrikas džihaadi läbi viimine (MUJAO ja AQIM Saheli piirkonnas).

Terrorirünnakud on sihitatud üldjuhul tekitamiseks võimalikult suuri kahjustusi ning tähelepanu ning läbi selle sundimaks riiki tegema terroristidele sobivaid otsuseid (Gaibullov, Hou, & Sandler, 2020). Üldjuhul valitakse rünnaku sihtmärgiks kergesti haavatavad objektid ning

⁴ *Non state actor*

asukohad. EL-i liikmesriikides moodustavad rünnakud sisejulgeolekut tagavate ja sõjaväe sihtmärkide vastu kõikidest rünnakutest 14,1% (START, 2022). See näitab, et terroristide eesmärk ei ole vähendada sihtmärgiks oleva riigi terrorismivastase võitluse võimekust, vaid tekitada olukord, kus riigis elavate inimeste turvatunne väheneb. Terrorismirünnakute järgne sotsiaalmeediaanalüüs näitab, et elanikkond süüdistab üldjuhul rünnaku toime pannud organisatsiooni ning seejärel riigis võimul olevaid isikuid (Gavrilov, 2022). Lisaks on populismi ning terrorismi tekkepõhjused suhteliselt sarnased. Terrorismiuurijad (Schmid A. P., 2005, lk 133) ning (Krieger & Meierrieks, 2011, lk 5), on välja toonud, et mitmete teiste põhjuste seast tekib terrorism majandusliku ebavõrdsuse, globaliseerumise ning sotsiaalse ebavõrdsuse tunde (meie vs teised) pärast. Sellest tulenevalt võib eeldada, et terrorirünnakute järgselt väheneb peavoolu erakondade toetus ning suureneb populistlike erakondade oma. Läbi selle tekib poliitilisel maastikul ruumi uute jõudude esile kerkimiseks. Selle tühimikku täitmisel võivad teiste seas esile kerkida ka populistlikud erakonnad. See tähendab, et juhul kui terrorirünnakute hulk suurendab ka populistlike erakondade toetust, on läbi selle rünnaku läbiviijad enda eesmärgi saavutanud. Eesmärgi saavutamine on sellisel juhul olemasoleva poliitilise süsteemi destabiliseerimine.

Eelnevalt arvesse võttes võime väita, et esineb positiivne seos terrorismi suurenemise ning populismi esiletõusu vahel, sest a) terrorirünnakud loovad ruumi uutele erakondadele või muudavad eelistust populistlike erakondade kasuks, b) panevad inimesi soovima konservatiivseid juhte ning c) tõstavad esile teemasid (näiteks immigratsioon), mida populistlikel erakondadel on lihtne politiseerida.

Eeltoodud arutelust lähtuvalt püstitan kolm hüpoteesi:

H1. Mida rohkem on riigis terrorirünnakuid, seda rohkem suureneb populistlike erakondade toetus järgmistel valimistel võrreldes eelmiste valimistega.

H2. Mida rohkem on hukkunuid terrorirünnakutes, seda suurem on positiivne muutus populistlike erakondade toetusel võrreldes eelmiste valimistega.

H3. Terroristlikud rünnakud mõjutavad populistlike erakondade toetust vähem kui majanduslik ebavõrdsus või sisseränne.

2 Uurimisdisain

Selles peatükis kirjeldan millised on töös käsitletavad juhtumid. Lisaks annan ülevaate valitud muutujatest ning selgitan kuidas on nad operatsionaliseeritud.

2.1 Juhtumite valik

Antud töös vaatlen terrorismi ja populismi suhet Suure Neliku riikide näitel. Nendest riikidest kaks (ÜK ja Prantsusmaa) omavad ainsana Euroopas tuumarelvi ning on ÜRO Julgeolekunõukogu alalised liikmed. Neljas vaadeldavas riigis elab ligi pool Euroopa Liidu (EL) elanikkonnast ning kuni Brexiti moodustas riikide panus rohkem kui 60% EL-i eelarvest (Euroopa Komisjon, 2021). See tähendab, et valimis olevad riigid omavad suurt mõju Euroopas nii sise- kui ka välispoliitiliselt. Vaadeldavates riikides on ajavahemikul 2001-2020. a pandud toime ligikaudu 1800 kinnitatud terrorirünnakut ning neis on hukkunud ligi 500 inimest (START, 2022). Magistritöös analüüsitan ajavahemik on 2001 kuni 2020. a. Ajavahemiku valiku põhjuseks on 2001. aastal toimunud terrorirünnak USA-s, kui terroristlik rühmitus Al-Qaeda ründas New Yorgis Maaailma Kaubanduskeskust. Selle tagajärjel hukkus ligi 3000 inimest. Pärast rünnakuid kerkis laialdasemalt üles islamiterrorismi temaatika, tekkides esmajärgus USA-s ning hiljem liikudes Euroopasse. Peamiseks analüüsiühikuks on valimisaasta-riika. Sõltuvaks muutujaks antud töös on populistlike erakondade toetus ja sõltumatuks muutujaks terroristlikud rünnakud. Analüüsimeetodina kasutan regressioonanalüüsi, mis võimaldab selgitada välja nende tunnuste vahelised seosed. Terroristlike rünnakute toimumise analüüsimiseks kasutan andmeid *Global Terrorism Database* andmebaasist (START, 2022). Populistlike erakondade toetust mõõdan läbi riiklike parlamendi valimiste valimistulemuste (häälte protsentuaalne osakaal kogu osakaalust) ajavahemikul 2001-2020. Andmed selle kohta pärinevad ParlGov andmebaasist (ParlGov, 2022). Populistlike erakondade klassifitseerimiseks kasutan PopuList andmebaasi (Rooduijn, et al., 2023). Populistlike erakondade toetus on varasemalt tõusnud pärast suuremaid migratsiooni laineid (Shehaj, Shin, & Inglehart, 2021, lk 287). Migratsiooni mõju populistlike erakondade toetusele kontrollin läbi sõltuva muutuja. Migratsiooni mõõtmiseks kasutatakse ÜRO majandus- ja sotsiaalosakonna (DESA) migratsiooni andmestikku (United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2020). Mõõdiku eesmärk on välja selgitada mil määral mõjutab migratsioon populistlike erakondade toetust. Täpsema mõõdikuna kasutan migrantide osakaalu kogu riigi elanikkonnast. Võrreldes koguarvuga annab osakaal täpsema

ülevaate. Kasutades mõõdikuna riigis viibivate migrantide koguhulka, võib see erinevate suuruste riikide puhul anda erinevaid tulemusi. Mida suurem on migrantide osakaal kogu elanikkonnast, seda nähtavamad on migrantid tavakodaniku jaoks.

Viimase sõltuva muutujana kasutan Maailmapanga Gini indeksit. Varasemalt on leitud, et üks populistlike erakondade toetuse kasvu põhjus on ka inimeste majanduslik heaolu ning majanduslik ebavõrdsus (Böhmelt, 2021). Gini indeks näitab kui võrdselt on riigis jagunenud sissetulek. Mida suurem on indeks (mõõdetuna 0 kuni 100), seda suurem on majanduslik ebavõrdsus. Majanduslik ebavõrdsus on üks viis kuidas populistid saavad tekitada „eliit versus tavakodanik“ lõhestumise. Andmetena kasutan Maailmapanga andmestikku (The World Bank, 2023).

2.1.1 Populism Ühendkuningriikides

Siin töös analüüsin populismi levikut ning seost terrorismiga kasutades valimina Suure Neliku riike. Nendeks on Ühendkuningriigid (ÜK), Prantsusmaa, Saksamaa ning Itaalia. Populism Ühendkuningriikides

Ühendkuningriikides avaldus populismi levik ning mõju kõige selgemini 2016. aastal toimunud rahvahääletusel, kus riigi kodanikelt küsiti arvamust Euroopa Liidust (EL) lahkumise (Brexit) osas. Brexit-i referendumil osales 72,2% hääleõiguslikest kodanikest (UK Electoral Commission, 2023) ning napi häälteenamusega võitsid Euroopa Liidust lahkumise pooldajad. Valijakäitumise analüüsi tulemusel (Goodwin & Heath, 2016) selgus, et EL-ist lahkumist toetasid enim pensionärid ning madala haridustasemega lihttöölised. Liidust lahkumist vedasid eest populistlik Suurbritannia Iseseisvuspartei (UKIP) liider Nigel Farage ning Boris Johnson. Mõlemad kasutasid suhteliselt klassikalist populismi retoorikat, kus kutsusid rahvast üles võitlema korruptsiooniga, valedega, kommertspankadega ning võtma riigi saatust tagasi rahva kätte (Fahey, Allen, & Alarian, 2022). Brexiti referendumi eelses retoorikas kohtusid kaks poolust. Ühelt poolt Farage'i ja Johnsoni faktidel mittepõhinevad aga hea retoorikaga esitletud argumendid, miks EL-ist lahkumine on ÜK-le kasulik ning teiselt poolt EL-i jäämist toetavate poolt esitatud, faktidel ja teadusel põhinevad argumendid, mille abil põhjendati, miks EL-i jäämine oleks ÜK-le kasulik. Analüüsides üle 18 000 Twitteri postituse on leitud, et EL-ist lahkumist pooldavad grupid kasutasid rohkem hirmudel põhinevat kampaaniat, mille peamiseks argumendiks oli, et Brexit toob kauaoodatud stabiilisuse ja kontrolli võrreldes EL-i jäämisega (Browning, 2019). Brexiti puhul saab tõmmata võrdusmärgi euroskeptisimi ning

populismi vahele. UKIP-i poolt kasutatud narratiiv sidus EL-i liikmelisuse kahjulikkuse populistlike postulaatidega nagu võitlust poliitiliste klasside vastu ning hirm suureneva immigratsiooni ees, mis omakorda toob kaasa töölisklassi vaesumise (Bale, 2018).

Suurem populismi tõus ÜK-s sai alguse 1990-ndatel, mil *British National Party* (BNP) juhiks sai Nick Griffin, kelle eestvedamisel muudeti strateegiat ning senisest suuremat rõhku hakati panema Euroopa integratsiooni ning massilise migratsiooni vastasele võitlusele (LeCras, 2020). ÜK populismi kõrghetk saabus 2010-ndatel aastatel, kui UKIP-i poolt hääletas 2015. aasta valimistel 3,8 miljonit inimest, kes moodustasid valijaskonnast 12,6 protsenti (Meislová, 2018). UKIP oli ka üks peamistest Brexiti referendumi tulemuse eest võitlejaid. UKIP-i ja populismi fenomeni jätkub, juhul kui immigratsiooni vool ÜK-sse ei vähene (Kaufmann, 2017).

Brexiti sündmused ei olnud uus fenomen. Illiberaalne ja autoritaarne mõtteviis on alati olnud ÜK poliitilise kultuuri osa ning sai alguse pärast Esimest maailmasõda (Crewe, 2020, lk 16). Pärast Esimese maailmasõja lõppu algas Briti impeeriumi lagunemine. Varasem parteide ülene eesmärk (impeeriumi säilitamine) kadus, mis omakorda tekitas vaakumi ning ühtse sihi puudumise, selle tuules on võimalik populistidel pakkuda lihtsaid lahendusi, mis mobiliseerivad ning annavad tavakodanikule kindluse ja kuuluvustunde (Murphy, 2019, lk 743). Populismi tõusu peamiseks märksõnaks on töötlev tööstus. 1960-ndatel alanud debatt EL-i ühisturuga liitumise osas (Lazer, 1976) ning hilisem massiline söetööstuse sulgemine, on tekitanud olukorra kus väljaspool Londonit ja Šotimaad puudub inimestel kuuluvustunne ning nad on lihtsamini mõjutatud populistide narratiividest (Abreu & Jones, 2021, lk 6). ÜK populismi üheks kõige nähtavamaks osaks tänapäeval on retoorika muutus ÜK parlamendis. ÜK parlamendiliikmed kasutavad selgelt lihtsustatud keelt, sest filosoofilise arutelu või retoorika tekitamine on muutunud tabuks (Baggini, 2013). See tähendab, et parlamendiliikmed on enda retoorikat teadlikult muutunud tavakodanikule sobilikuks ning kardavad paista eliidina. See tähendab, et 1970-ndatel töölisklassi ja eliidi vastasseis on asendunud keskklassi ja liberaalse intelligentsi vahelise vastasseisuga (Baggini, 2013). Intelligentsuse alusel eliidi ja tavakodaniku eristamine on suhteliselt unikaalne ÜK-le. Teistes analüüsitavates Suure Neliku riikides sellist tendentsi näha ei ole.

2.1.2 Populism Prantsusmaal

Prantsusmaa ja populism saabus laiema üldsuse teadvusesse alates 2012. aastast, kui Marine Le Pen alustas aktiivset kampaaniat saamaks Prantsusmaa presidendiks. Le Pen-i ja tema poolt juhitud Rahvusriinde (FN) erakonda kategoriseeritakse kui sotsiaalset populist (Startin, 2022, lk 433). Tema ja tema erakonna peamised lubadused on võitlus globaliseerumise ja elamiskulude tõusu vastu, tulumaksu kaotamine alla 30-aastastele 10% palgatõus kõigile, tasuta ühistransport ja pensioniea vähendamine 60-nda eluaastani (Startin, 2022, lk 433). Võttes arvesse, et Prantsusmaa iive on negatiivne (The World Bank, 2020), on Le Peni programm selgelt populistlik ning reaalseid lahendusi mitte pakkuv. Lisaks sellele rõhutab Le Pen-i programm seda kuidas Prantsusmaa on valitsetud korrumppeerunud eliidi poolt ning riigis peaksid elama kodanikud, kes jagavad sama etnilist kuuluvust, keelt, kultuuri ning ajalugu (Stockemer & Barisione, 2017) Le Pen saavutas selle tulemusena 2022. aasta Prantsusmaa presidendivalimistel teise koha, saades 41,8% häältest (Clarke & Voce, 2022).

Vasakpopuliste esindab Prantsusmaal Alistamatu Prantsusmaa (AP). AP rõhutab siseriiklikult president Macroni suutmatust riiki juhtida ning kapisüsteemi, mille Macron on tekitanud, rahvusvahelisel tasandil näeb AP NATO agressiivsust kui ohtu rahvusvahelisele korrale ning EL-i kui diktatuuri, mis valitseb enda liikmesriikide üle (Bonansinga, 2022, lk 518). AP soovib Prantsusmaal läbi pehmet revolutsiooni, andes töölistele juurde õigusi, lahkuda NATO-st, vähendada töönädala pikkust ning luua uus põhiseadus, mille alusel luua parlament kus oleks mehi ja naisi võrdselt ning keelata varasemalt valituks osutunud inimestel (*député*) poliitikas osalemine (Hewlett, 2017, lk 388). Sellise narratiiviga sai erakonna juht Jean-Luc Mélenchon 2022. aasta presidendivalimiste esimeses ringis 22% häältest, mis andis talle nabi kolmanda koha (Clarke & Voce, 2022)

2018. aastal vallutas Euroopa meediaruumi Prantsusmaalt alguse saanud kollaste vestide liikumine. Liikumine sai alguse sotsiaalmeediast ning selle esialgne siht oli protestida tõusvate kütusehindade vastu. Liikumine saavutas kiirelt suurema kandepinna ning muutus laiemaks protestiks valitsuse üleüldise poliitika vastu. Kollaste vestide liikumise puhul on oluline mainida, et Prantsusmaalt alguse saanud liikumine kandus üle ka teistesse Euroopa riikidesse ning ka sellistesse riikidesse nagu Austraalia, Iraak ning Pakistan (Driscoll, 2023). Liikumist ja selle toetajate ringkonda uurides leiti, et peamine sarnasus populistide ja kollaste vestide liikumise toetajate vahel on see, et mõlema puhul on võtmeteguriks asukoht (Bourdin & Torre, 2023). Prantsusmaal eristuvad selgelt geograafilised piirkonnad, kus populistide toetus on

suurem. Peamiselt on tegemist riigi nende regioonidega, mille elanikkond on madalamalt haritud ning rohkem kokku puutunud immigratsiooniga ning kus on piiratud ligipääs riigi poolt pakutud avalikele teenustele (Patana, 2022)

Kollaste vestide liikumise populaarsust kasutasid Prantsusmaal ära nii vasak- kui ka parempopulistid. Vasakpopulistid Jean-Luc Mélenchoni eestvedamisel lubasid kohut ootavatele protestijatele amnestiat ning parempopulistid Marine Le Peni näol leidsid toetuse, kui võitlesid vastu COVID-i piirangutele (Bauer-Babef, 2022). Sellise retoorika tulemusena jõudsid parempopulistlik erakond FN ja vasakpopulistlik erakond Alistamatu Prantsusmaa mõlemad Prantsusmaa parlamenti, moodustades koos teiste sarnase ideoloogiga erakondadega parlamendirühmad, mis oma suuruselt on vastavalt teine ja kolmas rühmitus parlamendis. Marine Le Pen jõudis 2022. aasta Prantsusmaa presidendivalimistel teise ringi, tehes seal läbi aegade parima tulemuse, alates erakonna loomisest ning purustades klaaslae, mis poliitikateadlaste hinnangul populistlikel erakondadel varasemalt oli (Startin, 2022).

Laiemalt ulatuvad Prantsusmaa populismi juured 1970-ndatesse, kui presidendi otsusel lubati immigrantide perede taasühinemine, mis tõi kaasa suure nihke riigi demograafilises koosseisus ning vähendas usaldusväarsust riigi tippjuhtkonna suhtes (Boëne, 2020). Prantsusmaa populismi esiisaks võib pidada Édouard Drumont'i, kes võitis 1898. aastal tollase koloonia Alžeeria valimised rajades enda valimiskampaania antisemitismile ning võõravihale ning kombineeris enda kampaanias faktid ning väljamõeldise (Evans, 2022, lk 74). Sarnaseid kampaaniaid ning retoorikat masside mobiliseerimisel on näha ka Prantsusmaa tänaste populistide valimisplatvormides, olenemata sellest kus nad vasak-parem skaalal paiknevad. 21.sajandil on populistlikud ideed Prantsusmaal muutumas järjest populaarsemaks. Marine Le Pen-i eest eeskujul on võrdsustatud islamiusulised fašistidega ning aktiivselt luuakse kujundit, mis näeb Le Pen-i kui Prantsusmaa rahvuskangelast Jeanne d'Arc-i, kes võitleb islami okupatsiooni vastu (Reynié, 2016, lk 52). Selline lihtsustatud lähenemine meie (prantslased) versus fašistlikud teised (islamiusulised) pakub tavakodanikule lihtsat viisi eristamiseks kes on vaenlane ning süüdi riigis olevates probleemides. Selline lihtsustatud lähenemine pole unikaalne ainult Prantsusmaale vaid eksisteerib ka teistest Suure Neliku riikides ning on üks populismi iseloomustavatest aspektidest.

2.1.3 Populism Saksamaal

Saksamaal pääses 2017. aastal esimest korda parlamenti paremäärmuslik populistlik erakond Alternatiiv Saksamaale (AfD). AfD loomisel ei olnud tegemist populistliku erakonnaga. Pigem paramäärmusliku erakonnaga, mis eristus teistest klassikalistest Saksamaa erakondadest enda euroskeptismiga (Arzheimer, 2015). Muutus erakonna seisukohtades toimus 2015. aastal paralleelselt Angela Merkeli poolt Dublini regulatsiooni⁵ ajutise peatamisega. Selle üheks tagajärjeks olid sajad tuhanded asüülitaotlejad, kes omakorda tekitasid AfD kui erakonna radikaliseerumise ning euroskeptisism asendus islami- ja põgenike vastase narratiiviga (Arzheimer & Berning, 2019, lk 3). AfD kasvulavaks on Ida-Saksamaa alad, mille elanikud on ajalooliselt majanduslikult väiksema sissetulekuga, olnud alaliselt riigi juhtimisstruktuurides vähem esindatud ning oluliselt tundlikumad migratsiooni teemadel võrreldes Lääne-Saksamaal elavate inimestega (Weisskircher, 2020, lk 619). AfD üheks peamiseks narratiiviks on poliitiline apaatsus ning kriitika Saksamaa poliitilise struktuuri osas. Lisaks väidab erakond, et Saksamaa „vanad erakonnad“ on riigi päris probleemide osas ignorantsed (Berbair, Lewandowsky, & Siri, 2015). Läbi selle tekitatakse „vanade erakondade“ puhul eliit, kelle vastu parempopulistid enda võitluse suunavad. AfD sai 2021. aastal toimunud parlamendivalimistel 736-st kohast 83 kohta, olles parlamendierakondadest kohtade arvu poolt viies (The Federal Returning Officer, 2023).

Populismi pooluse teisel küljel on Saksamaal aktiivne vasakpopulistlik erakond Vasakpartei. Vasakpartei peamiseks vastaseks oli Angela Merkel, „Goldman Sachsi kapitalism“ ning erakonna sõnul esindasid nad „realistliku vasakpoolsust“, soovides pakkuda kõikidele halval järel olevatele isikutele ligipääsu Saksamaa tööjõu- ja sotsiaaltoetuste turule (Slobodian & Callison, 2019). Vasakpartei oli 2013. aasta valimiste järgselt Saksamaa suurim opositsiooni erakond, aga tulenevalt erakonna sisemisest killustatusest pole riigiüleisel tasandil suur kandepinda saavutatud (Roder, 2017). Vasakpartei saavutas 2021. aasta parlamendivalimistel eelviimase koha, saades 736 kohalisest parlamendist 39 kohta (The Federal Returning Officer, 2023). Mõlema populistliku erakonna puhul on ühiseks nimetajaks välispoliitika ning suhtumine Venemaasse. Vasakpartei kui ka AfD pooldasid 2017. aastal sanktsioonide kaotamist ning suuremat majanduslikku koostööd Venemaaga (Böller, 2022, lk 8). Selline

⁵ Dublini III regulatsioon on Euroopa Nõukogu poolt vastu võetud asüülitaotlejaid puudutav määrus, mis lühidalt sätestab seda kes põgenike vastu võtmise eest vastutab ning kuidas toimub tagasi saatmine. Regulatsiooni kohaselt peab asüülitaotluse (v.a. erijuhud) läbi vaatama riik kuhu põgenik EL-i alale saabus.

ideoloogiate ülene hoiak on Lääne-Euroopa riikide erakondade seas harukordne ning nähtav ainult Saksamaa populistlike erakondade seas (Onderco, 2019, lk 563). Andmed selle kohta, kuidas see suhtumine on muutunud alates 2022. aasta täiemahulise Venemaa sissetungist Ukrainasse, hetkel puuduvad. Saksamaa ajalugu seoses vasak- või paremäärmusluse ja populismiga on ilmselge. Natside populaarsus sai Teise maailmasõja lõppedes hävitava löögi ning sõja võitnud riigid läbi denatsifitseerimise kandsid hoolt, et maailmasõja järgselt Saksamaal radikaalseid poliitilise jõude võimule ei saaks. Olenemata jõupingutustest hakkasid äärmuslikud ideed levima juba 1960-ndatel, viies olukorrani, kus 1990-ndatel ning 2000-ndate alguses said populistlikud erakonnad esindatud Euroopa Parlamendis ja regionaalsetel valimistel. Populistlike erakondade toetus püsib seni kuni Saksamaal püsib regionaalne ebavõrdsus ning Ida-Saksamaa ääremaastumine (Greve, Fritsch, & Wyrwich, 2022).

2.1.4 Populism Itaalias

Võrreldes teiste Suure Neliku riikidega on populistlikud erakonnad Itaalias olnud nähtavamad. Suure kajastuse on saanud erakond *Forza Italia* Silvio Berlusconi eest vedamisel lisaks ka Viie Tähe Liikumine (M5S) ning Põhja Liiga Matteo Salvini juhtimisel. Itaaliat eristab teiste Suure Neliku riikidest see, et populism on Apenniini poolsaarel eksisteerinud juba 1960-ndatest, kui fašismiperioodi järel jäid ühiskonnas mitmed olulised teemad nagu poliitiline kultuur, parteide ja nende juhtide usaldamatus ning avaliku halduse efektiivsus lahendamata (Tarchi, 2015). Võib eeldada, et selle tõttu tekkis populistlikele erakondadele soodus kasvupinnas, mille tulemusena on tänane Itaalia valitsemisstruktuur ebastabiilne ning valitsuskoalitsioonide kestvus väga lühike. Itaalia populistid kasutavad enda peamise narratiivina klassikalist meie versus nemad suhtumist, kus ühel pool on „lihtsad inimesed tänavalt“ ning teisel pool „võimukoridorides salaplaane sepitsevad poliitikud“ (Maccaferri, 2022). Ühelt poolt on selliste tendentside kasv Itaalia ühiskonnas põhjendatud, sest 1992. aastal sai alguse *Tangentopoli*, mille tagajärjel kadusid enamik tollal tegutsenud Itaalia erakonnad. Itaalia kohtusüsteem paljastas avaliku sektori ja poliitikute korrupsiooniskeemi, mille tagajärjel esitati kahtlustus või mõisteti süüdi ligikaudu 5000 poliitikut ja avaliku sektori teenistajat (Nelken, 1996). Paradoksaalne on see, et *Tangentopoli* üks võtmefiguuridest oli ka Silvio Berlusconi, kes tänapäeval esitab ennast kui tavainimese eest võitlejat. Olenemata korrupsioonisüüdistustest on Berlusconi näol tegemist kõige pikemalt ametis olnud peaministriga pärast Mussolinit. Berlusconi oli Itaalia peaminister kokku 9 aastat ajavahemikel 1994-1994, 2001-2006 ning 2008 kuni 2011.

Suure Neliku võrdluses on Itaalia eripära see, et elanikkond toetab suurel määral populistlike erakondi. 2013. aasta parlamendivalimistel valisid 60% valimistel osalenud kodanikud erakonda, mida saab klassifitseerida kui populistlike erakondi (Verbeek & Zaslove, 2016). Tänapäevaks on viinud Itaalias toimunud või pigem toimumata jäänud poliitilised protsessid olukorrani, kus Suure Neliku riikidest on seal ainsana võimul populistlik erakond. Giorgia Meloni juhtimisel võimule saanud erakond Itaalia Vennad eristub teisest Itaalia populistlikest erakondadest nagu veel radikaalsema immigratsioonipoliitikaga. Erakonda uurides on tuvastatud tugev nativismi suund, lisaks ka kalduvus autoritaarsuseni, mida ilmestavad erakonna poolt soovitud mereblokaadi kehtestamine Põhja-Aafika rannikule ning inimeste piinamist piirava seaduste üle hindamine, eesmärgiga mitte „piirata politsei tegevusi“ (Puleo & Piccolino, 2022, lk 371). Itaalia populismi juured ulatuvad 1970-ndatesse kui hakkas vähenema inimeste poliitikasse kaasatus. Poliitilise kriisi üks juurpõhjustest oli esindusdemokraatia hajumine. Selle üheks indikaatoriks oli läbi erakondade liikmelisuse vähenemine, mis tõi kaasa erakondade võimetuse rahvast esindada ning läbi „esindusvaakumi“ lõi olukorra mida populistlikud erakonnad said ära kasutada (Caiani, 2019, lk 247).

Tabel 1 Populismi võrdlus Suure Neliku riikides

Riik	Populismi algusaeg	Populismi tekkepõhjused	Peamised populistlikud erakonnad	Erakondade edukus
Ühendkuningriigid	1960-ndad	Immigratsioon ja majanduslik ebavõrdsus.	UKIP, BNP	UKIP esindatud kohaliku omavalituse tasandil. Brexiti toimumine.
Prantsusmaa	1970-ndad	Immigratsioon ja majanduslik ebavõrdsus ühiskonna klasside vahel. .	Rahvusrinne, Alistamatu Prantsusmaa	Rahvusrinne ja Alistamatu Prantsusmaa presidendivalimistel ning parlamendis esindatud.
Saksamaa	1960-ndad	Immigratsioon ja regionaalne majanduslik ebavõrdsus.	Alternatiiv Saksamaale, Vasakpartei	Mõlemad erakonnad parlamendis esindatud.
Itaalia	1970-ndad	Esindusdemokraatia vähenemine, immigratsioon ja majanduslik ebavõrdsus.	<i>Forza Italia</i> , Viie Tähe Liikumine, Itaalia Vennad	Itaalia Vennad on valitsuserakond ning hoiab peaministri portfelli.

(autori koostatud)

Tabelis 1 on välja toodud Suure Neliku riikide populismi algusaeg, põhjused, peamised erakonnad ning nende edukus. Riikide võrdluses on palju sarnast. Kõikides võrreldavates riikides sai populism alguse sarnasel ajaperioodil 1960-ndatel või 1970-ndatel. Lisaks on sarnased ka populismi tekke põhjused. Kõikides Suure Neliku riikides, välja arvatud Itaalias, on tekkepõhjused suures osas identsed. Itaalia eristub teisest esindusdemokraatia vähenemisega, mille tõi kaasa *Tangentopoli*, mis õnnestas olulisel määral kodanike usaldust

olemasolevate erakondade suhtes. Lisaks eristab Suure Neliku riike veel majandusliku ebavõrdsuse põhjustav tegur. Prantsusmaal on see selgelt ühiskonnaklasside vahel, kus keskklass teenib oluliselt vähem kui eliit. Saksamaa puhul on tegemist pigem regionaalse ebavõrdsusega, kus Ida-Saksamaal elavad inimesed tunnevad ennast Lääne-Saksamaa inimestega võrreldes halvemal majanduslik järjel olevat.

Lisaks tekke põhjustele erineb Suure Neliku riikides ka erakondade edukus. Taaskord eristub selgelt Itaalia, kus populistlikud erakonnad on saavutanud parlamendis enamuse ning erakond Itaalia Vennad esindaja on peaminister. Teistes Suure Neliku riikides pole populistid valitusse pääsenud. Prantsusmaa puhul on nii vasak- kui ka parempopulistliku erakonna esindaja olnud presidendivalimistel suhteliselt edukad, jäädes esimeses voorus teisele ja kolmandale kohale.

2.2 Andmeanalüüsi meetod

Peamiseks empiiriliseks andmeanalüüsi meetodiks on kvantitatiivne analüüs vabavaralises andmeanalüüsi programmis JASP. Seoste uurimiseks kasutan mudeleid, mis modelleeriti kasutades mitmest lineaarset regressiooni. Kokku loon kolm erinevat mudelit, millest üks keskendub ainult terrorismiga seotud mõõdikutele. Nagu töö teoreetilisest osast selgus, on populismi tõusu selgitamine kompleksne, mis tähendab et lisaks sõltuvale muutujale (populistlike erakondade toetus valimistel) ning sõltumatutele muutujatele (terroristlike rünnakute hulk, terrorirünnakutes hukkunud inimeste hulk ning terrorirünnakutes vigastada saanud inimeste hulk) on ka kasutusel ka kontrollmuutujad (Gini koefitsient ning migrantide osakaal elanikkonnast). Analüüsiühikuna on kasutusel valimised-aasta. Tulenevalt sellest, et valimistulemusi saab vaadata intervallskaalal, saab kasutada nende analüüsimiseks ka Sellest tulenevalt saab kasutada vähimruutude (*Ordinary Least Squares*) regressiooni (Tooding, 2014). Analüüsitavaid juhtumeid (valimisi) on kokku 36. Olukordades kus valimised ei toimunud samal aastal kajastasin andmestikus valimisaastat, koos teiste mõõdikutega eraldi juhtumitena. Analüüsi esimeses osas on käsitletud Euroopa Parlamendi ja riigiparlamendi valimisi võrdsetena. Analüüsi teises osas, läbi viies regressioonanalüüsi, on alternatiivina loodud ka mudel, mis käsitleb andmeid valimisest lähtuvalt. Alternatiivse mudeli puhul on Euroopa Parlamendi ja riigiparlamendi andmeid võrreldud valimiste tüübi põhiselt (valimistest valimisteni).

2.3 Muutujate operatsionaliseerimine

Selles alapeatükis annan ülevaate, kuidas on siin töös erinevates andmebaasides olevaid andmeid töös kasutatud ning milliseid andmeid olen kasutanud muutujate tekitamiseks. Lisaks määratlen ära ka konkreetse mõõdiku, mille alusel on töös kasutatav andmestik koostatud.

Muutuja	Muutuja tüüp	Mõõdik	Allikas
Populistlike erakondade toetus valimistel	Sõltuv	Erakonna häälte protsent valimistel (kõikidest antud häältest)	ParlGov (vote_share)
Terroristlike rünnakute arv	Sõltumatu	Terrorirünnakute arv riigis ajavahemikul 2001-2020.	Global Terrorism Database (date, country)
Terrorirünnakutes hukkunud inimeste arv	Sõltumatu	Riigis toimunud terrorirünnakutes hukkunute arv ajavahemikul 2001-2020.	Global Terrorism Database (nkill)
Terrorirünnakutes vigastada saanud inimeste hulk	Sõltumatu	Riigis toimunud terrorirünnakutes vigastatute arv ajavahemikul 2001-2020.	Global Terrorism Database (nwound)
Majandusliku ebavõrdsuse mõju	Sõltumatu (kontroll)	Gini indeksi suurus valimisaastal	World Bank Database (Gini index).

Migratsiooni mõju	Sõltumatu (kontroll)	Migrantide osakaal riigis kogu elanikkonnast. Migrandina on defineeritud inimene, kes ei oma asukoha riigi kodakondsust või omab mõnda muud viibimisalust (asüülitaotleja, ajutine kaitse vms.). Andmed on kogutud läbi rahvastikuküsitluse ning on indikatiivsed.	DESA (UN Department of Economic and Social Affairs) International Migrant Stock (International migrant stock as a percentage of the total population, both sexes combined)
-------------------	-------------------------	--	--

3 Analüüs

Järgnevas peatükis analüüsin Suure Neliku riikide populistlike erakondade toetuse seost terroristlike rünnakutega. Kõigepealt kirjeldan statistikat, mida töös kasutan riikide kaupa ning seejärel kasutan lineaarset regressiooni, et kirjeldada muutujate vahelist seost Suure Neliku riikide andmeid kombineerides.

3.1 Kirjeldav statistika

3.1.1 Ühendkuningriigid

ÜK-s on analüüsitaval ajaperioodil PopuList-i (Rooduijn, et al., 2023) andmetel tegutsenud neli erakonda, millel esinevad populismi tunnused. Nendeks on: Põhja-Irimaal tegutsevad Democratic Unionist Party ning vasak radikaalne partei Respect Party ning Respect- The Unity Coalition ning juba töö esimeses osas mainitud UKIP ning Brexit Party/Reform. Analüüsin ainult üleriigilisi parlamendi või Euroopa parlamendi valimisi, sest kohalike valimiste analüüsimine on magistritöö raames liialt mahukas. Ajavahemikul 2001 kuni 2020 on toimunud kokku 10 ÜK parlamendi või Euroopa Parlamendi valimist. Nendeks on:

1. 2001. aasta parlamendi valimised.
2. 2004. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
3. 2005. aasta parlamendi valimised.
4. 2009. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
5. 2010. aasta parlamendi valimised.
6. 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
7. 2015. aasta parlamendi valimised
8. 2017. aasta parlamendi valimised
9. 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
10. 2019. aasta parlamendi valimised.

Populistlike erakondade valimistulemused on ÜK-s olnud suhteliselt ühetaolised. Suurem edu on erakondi saatnud Euroopa Parlamendi valimisel, kus keskmiselt on võetud 16% häältest (ParlGov, 2022). Kõige suurema toetuse sai Brexit Party 2019. aastal toimunud Euroopa Parlamendi valimistel, kus erakonda toetas 31,6% hääletajatest. ÜK parlamendivalimistel on populistlikud erakonnad keskmisel saanud 3,3% häältest, seal on kõige edukam olnud UKIP, kes 2015. aasta valimistel saavutas 12,65% kogu häältest.

Analüüsitaval ajavahemikul pandi (START, 2022) ÜK-s toime kokku 858 terrorirünnakut, milles hukkus 149 isikut ning mille tagajärjel sai vigastada 1428 isikut. Kõige ohvrite rohkem rünnak toimus 2005. aastal, kui Al-Qaeda juhtimisel rünnati Londonis ühistranspordi liine.

Selles rünnakus sai surma 27 inimest ja vigastada 340 inimest (START, 2022). Ajavahemikul 2001 kuni 2020 on ÜK-s Gini indeks olnud pidevas vähenemises. 2001. aastal oli Gini indeks 37,1 ning 2020. aastaks oli see vähenenud 32,6-ni. Migrantide osakaal ÜK-s on olnud pidevas tõusus. 2000. aastal moodustasid migrantid ÜK elanikkonnast 8%, aastaks 2020 oli osakaal tõusnud 13,8%-ni (United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2020).

3.1.2 Prantsusmaa

Prantsusmaal on analüüsitaval ajaperioodil PopuList-i (Rooduijn, et al., 2023) andmetel tegutsenud samuti neli erakonda, millel esinevad populismi tunnused. Nendeks on: Reconquête, Debout la France/Debout a republique, vasakpopulistlik erakond La France Insoumise ning eelnevalt kajastatud Front National/ Rassemblement National. Ajavahemikul 2001 kuni 2020 on Prantsusmaal toimunud kaheksa Euroopa Parlamendi või Prantsusmaa enda parlamendi valimist. Nendeks on:

1. 2002. aasta parlamendivalimised.
2. 2004. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
3. 2007. aasta parlamendivalimised.
4. 2009. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
5. 2012. aasta parlamendivalimised.
6. 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
7. 2017. aasta parlamendivalimised.
8. 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimised.

Populistlikud erakonnad on Prantsusmaa parlamendivalimistel saavutanud keskmisel 9% häältest ning Euroopa Parlamendi valimistel keskmiselt 10% häältest. Erakondadest paistab enam silma Rassemblement National, kelle poolt hääletas 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimistel 25% valijaskonnast ning 2019.aasta EP valimistel 23% valijaskonnast.

Analüüsitaval ajavahemikul pandi Prantsusmaal toime 452 terrorirünnakut (START, 2022), milles hukkus 297 ning sai viga 1109 inimest. Kõige hukkunute rohkem aasta oli Prantsusmaal 2016. aasta, mil islamiterroristid ründasid Bataclan-i teatrit ning avalikus ruumis olevaid tsiviilisikuid. Kokku sai novembri kuus toimunud rünnakutes surma 137 inimest (k.a. ründajad ise) (START, 2022). Ajavahemikul 2001 kuni 2020 on Prantsusmaal Gini indeks olnud muutuses. Aastatel 2001 kuni 2006 oli indeks tugevas languses, jõudes aastaks 2006 29,7-ni. (The World Bank, 2023). Pärast seda toimus 2000-ndate alguse majanduskriisi ajal suur tõus ning indeks jõudis 2010. aastaks tippasemele 33,7 (samas). Pärast seda on toimunud indeksi

sujuv vähenemine ning aastal 2020, oli see 30,7 (The World Bank, 2023). Migrantide osakaal elanikkonnast on Prantsusmaal alates 2001. aastast olnud pidevas tõusus. Võrreldes aastaga 2001 (10,6%), oli 2020. aastal migrantide osakaal Prantsusmaa elanikkonnast 13,1% (United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2020).

3.1.3 Saksamaa

Saksamaal on PopuList andmetel kolm populistliku erakonda: paremäärmuslik AfD ehk Alternative für Deutschland, vasakpopulistlik erakond Die Linke ning tänaseks aktiivse tegevuse lõpetanud Die Republikaner (Rooduijn, et al., 2023). Ajavahemikul 2001 kuni 2020, on Saksamaal toimunud 9 Euroopa Parlamendi või Bundestagi valimist. Nendeks on:

1. 2002. aasta parlamendi valimised.
2. 2004. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
3. 2005. aasta parlamendi valimised.
4. 2009. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
5. 2009. aasta parlamendi valimised.
6. 2013. aasta parlamendi valimised.
7. 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
8. 2017. aasta parlamendi valimised.
9. 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimised.

Populistlike erakondade valimistulemuse Saksamaal on olnud kasinad. Keskmiselt on Bundestagi valimistel saadud 7,5% häältest ning Euroopa Parlamendi valimistel keskmiselt 5,3% häältest (ParlGov, 2022). Analüüsitaval ajavahemikul pandi Saksamaal toime 257 terrorirünnakut, milles sai vigastada 234 ning hukkus 47 inimest (START, 2022). Kõige ohvrite rohkem rünnak toimus 2016. aastal, mil islamiterrorist sõitis kaubaveoautoga Berliini jõulutulurul rahvamassi, tappes 13 ning vigastades 56 inimest (samas). Analüüsitaval ajavahemikul on Gini indeks Saksamaal olnud tõusvas trendis. 2001. aastal oli indeks 29,9 ning 2019. aastaks⁶ tõusnud 31,7-ni (The World Bank, 2023). Suuremad kõikumised on aset leidnud 2000-ndate majanduskriisi ajal, aga võrreldes teiste analüüsitavate riikidega, on Saksamaa Gini indeks analüüsitaval ajaperioodil minimaalselt muutunud (samas).

Migrantide osakaal riigis on Saksamaal olnud pidevas tõusus. 2001. aastal oli migrantide osakaal kogu riigi elanikkonnast 11%, mis 2020. aastaks oli tõusnud 18,8%-ni (United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2020).

⁶ Maailmapanga andmebaasis viimane mõõdetud aasta.

3.1.4 Itaalia

Itaalias on PopuList tuvastanud kokku 9 populistliku erakonda: Forza Italia, Fratelli d'Italia, Lega (Nord), Movimento 5 Stelle (Viie Tähe Liikumine), Rivoluzione Civile, Il Popolo della Liberta, La Rete, Lista Di Pietro- Italia dei Valori ning De Luca Sindaco d'Italia (Rooduijn, et al., 2023). Ajavahemikul 2001 kuni 2020 on Itaalias toimunud samuti 9 Euroopa Parlamendi või Itaalia parlamendi valimist. Nendeks on:

1. 2001. aasta parlamendi valimised.
2. 2004. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
3. 2006. aasta parlamendi valimised.
4. 2008. aasta parlamendi valimised.
5. 2009. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
6. 2013. aasta parlamendi valimised.
7. 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimised.
8. 2018. aasta parlamendi valimised.
9. 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimised.

Populistlike erakondi on Itaalias, võrreldes teiste Suure Neliku riikidega, saatnud suhteliselt suur edu. Keskmiselt on parlamendi valimistel saavutatud 16,5% häältest ning Euroopa Parlamendi valimistel 15,5% (ParlGov, 2022). Suurimad toetusprotsendid on saavutanud 2008. aasta parlamendi valimistel Forza Italia, kelle poolt hääletas 38,23% kõikidest valimistel osalenutest ning 2019. aasta Euroopa Parlamendi valimistel Lega Nord, kelle poolt hääletas 34% valimistel osalenutest (samas). Võrreldes teiste Suure Neliku riikidega, on Itaalia populistlikud erakonnad saavutanud valimistel suurema toetuse ning saanud mitmel korral ka riigi valitsusse. Analüüsitaval ajavahemikul pandi Itaalias toime 163 terrorirünnakut, milles hukkus 6 ning sai vigastada 117 inimest (START, 2022). Analüüsitaval ajavahemikul on Gini indeks olnud pidevas, aga samas mitte suures, kõikumises. 2020. aastal oli Gini indeks Itaalias 35,2, olles kõige kõrgem 2017. aastal 35,9 ning kõige madalam 2007. aastal 32,9 (The World Bank, 2023). Sarnaselt populistlike erakondade eduga, on ka Gini indeks Itaalias, võrreldes Suure Neliku riikide kõige kõrgem. Migratsiooni osas on Itaalias toimunud, sarnaselt teiste riikidega, pidev kasv. Aastal 2001 moodustasid kogu elanikkonnas immigrandid 3,7% ning aastal 2020 10,6%. (United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2020).

Tabel 2. Suure Neliku riikide võrdlus

Riik	Rünnakud	Hukkunud	Vigastatud	Erakondade toetus ⁷	Gini indeks ⁸	Migrantide osakaal rahvastikust ⁹
ÜK	858	210	2629	7,78%	34,06	5,8%
Prantsusmaa	452	297	1109	7,84%	31,9	2,5%
Saksamaa	257	47	234	9,65%	30,9	7,8%
Itaalia	163	6	117	13,69%	34,4	6,9%

(autori koostatud ParlGov, Global Terrorism Database, World Bank ning UN DESA põhjal)

Tabel 2 esitab kokkuvõtte kirjeldava statistika alapeatükist. Tabelist on näha, et kõige suurem on rünnakute hulk olnud Ühendkuningriigis. ÜK-s on ka kõige rohkem rünnakutes vigastada saanud. Prantsusmaal on küll rünnakuid peaaegu poole võrra vähem kui ÜK-s, kuid hukkunute arv on Suure Neliku riikide võrdluses suurim. Lisaks on Prantsusmaal migrantide hulk analüüsitaval ajavahemikul suurenenud kõige vähem. Saksamaa puhul paistab silma kõrge populistlike erakondade toetus ning madal Gini indeks. Lisaks on Saksamaal analüüsitaval ajavahemikul suurenenud migrantide osakaal elanikkonnast kõige rohkem. Itaalia andmeid iseloomustab madal rünnakute ning hukkute hulk, kuid samas ka kõige kõrgem populistlike erakondade toetus ning samuti kõige kõrgem Gini indeks. Mäletatavasti näitab kõrgem Gini indeks suuremat ebavõrdsust. Lihtsustatult saab nende andmete pinnalt öelda, et populistlike erakondade toetust mõjutab terrorismist rohkem majanduslik ebavõrdsus ning migrantide osakaal rahvastikust. Ühendkuningriikides ning Prantsusmaal, on võrreldes Itaaliaga terroristlike rünnakuid vastavalt 5,2 ning 2,7 korda rohkem, kuid populistlike erakondade toetus valimistel on umbkaudu poole väiksem. Lisaks paistab andmetest silma keskmisest suurem migrantide osakaal. Kindlasti ei saa välistada, et lisaks kasutatud mõõdikutele on teisi Itaalia populistlike erakondade toetust seletavaid asjaolusid nagu poliitiline kultuur või muud tegurid mida siin töös ei käsitleta.

Järgmiseks kontrollin hüpoteeside paikapidavust.

⁷ Populistlike erakondade aritmeetiline keskmine häälte osakaal valimistel, ajavahemikul 2001-2020. Mõõdetud kokku Euroopa Parlamendi ning riigi parlamendi valimiste tulemused.

⁸ Aritmeetiline keskmine ajavahemikul 2001-2020.

⁹ Osakaalu suurenemine või vähenemine ajavahemikul 2001-2020.

3.2 Terrorirünnakute seos populistlike erakondade toetusega

Teooria osas püstitasin ootuse, et teiste muutujate väärtuste samaks jäädes, mida rohkem on riigis terrorirünnakuid, seda rohkem suureneb populistlike erakondade toetus järgmistel valimistel võrreldes eelmiste valimistega. Hüpoteesi kinnitamiseks või ümberlükkamiseks vaatlen Suure Neliku riikides toimunud, nii Euroopa Parlamendi kui ka riigi parlamendi valimistsüklit ning valimiste vahel toimunud terroristlike rünnakute hulka. Riikide eraldi vaatamise põhjuseks on valimiste toimumise aja erinevus. Lisaks, valimi väiksusest tulenevalt, ei pruugi Suure Neliku riikide kombineeritud analüüs anda tõeseid vastuseid. Tulenevalt sellest, et Suure Neliku riikide puhul on tegemist kompleksete poliitiliste süsteemide ning suure rahvaarvuga riikidega, on kombineeritud analüüs liiga suure üldistusastmega. Toimunud terrorirünnakute hulgana kajastan kõiki terrorirünnakuid, mis on riigis valimiste vahelisel perioodil aset leidnud. Populistlike erakondade toetuse arvutamiseks liidan kokku populistlike erakondade toetuse (protsent koguhäältel) ühel valimisel.

3.2.1 Ühendkuningriigid

Nagu eelmise alapeatükis mainitud, on ajavahemikul 2001-2020 ÜK-s toimunud 10 Euroopa Parlamendi või riikliku parlamendi valimist.

Tabel 3. Ühendkuningriikide populistlike erakondade toetus ning riigis toimunud terrorirünnakud

Aasta	Valimiste tüüp	Terroristlike rünnakute hulk eelnenud valimisperiodil	Populistlike erakondade toetus	Populistlike erakondade toetuse muutus võrreldes eelmiste sama liiki valimistega (protsendipunktides)
2001	riigiparlament	94	1,5%	-
2004	Euroopa Parlament	49	17,7%	-
2005	riigiparlament	57	2,5%	+1
2009	Euroopa Parlament	40	16,5%	-1,2
2010	riigiparlament	59	3,1%	+1,6
2014	Euroopa Parlament	69	27,5%	+11
2015	riigiparlament	86	12,7%	+9,6
2017	riigiparlament	119	14,5%	+1,8
2019	Euroopa Parlament	127	34,9%	+7,4
2019	riigiparlament	127	2%	-12,5

(Parlgov ja Global Terrorism Database põhjal autori koostatud)

Tabelist 3 on näha, et suurimad positiivsed muutused populistlike erakondade toetusele toimusid 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimistel, kus võrreldes eelmiste EP valimistega suurenes populistlike erakondade toetus 11 protsendipunkti võrra. Sarnases suuruses toimus positiivne kasv 2015 aasta parlamendi valimistel, kus võrreldes eelmiste valimistega suurenes toetus 9,6 protsendipunkti võrra ning populistlikud erakonnad saavutasid kogutoetuseks 12,7% kõikidest antud häältest. Läbi aegade suurim häälesaagi saavutasid populistid 2019. aasta EP valimistel, kus nende kogutoetus moodustas ligi 40% kõikidest antud häältest.

Ühendkuningriikide puhul paistab silma populistlike erakondade suur toetus Euroopa Parlamendi valimistel. Kuigi Ühendkuningriikide riigiparlamendi valimistel on tegemist majoritaarse valimissüsteemiga, siis olenemata sellest näitab osakaal antud häältest üldist toetust. Riikliku parlamendi valimistel, on erakondade toetus jäänud madalaks ning saavutanud maksimaalselt 14,5% 2017. aastal. Vaadates seost terroristlike rünnakutega, on andmetest näha, et ajavahemikul 2017-2019 toime pandud 127 terrorirünnakut, võisid mõjutada ka 2019. aastal toimunud Euroopa Parlamendi valimistulemust. Suure tõenäosusega mängis selles valimistulemuses suuremat rolli BREXIT-i toimumine ning see, et tegemist oli ÜK viimaste Euroopa Parlamendi valimistega. Riikliku parlamendi valimistel eristuvad valimisaastad 2015 ning 2017, mil populistlike erakondade toetus oli rohkem kui 10% (vastavalt 12,7% ning 14,5%). 2015. aasta valimistele eelnes 86 ning 2017. aasta valimisele 119 terrorirünnakut, mis osaliselt kinnitavad ka püstitatud hüpoteesi. Teisalt 2019. aasta parlamendi valimistel saavutasid populistid peaaegu läbi aegade madalaima toetuse (2% kogu hääletajate hulgas), mis näitab, et terrorism ei pruugi nii palju valimistulemust mõjutada, kui võis eeldada.

3.2.2 Prantsusmaa

Prantsusmaal on toimunud kaheksa parlamendi või Euroopa Parlamendi valimist.

Tabel 4. Prantsusmaa populistlike erakondade toetus ning riigis toimunud terrorirünnakud

Aasta	Valimiste tüüp	Terroristlike rünnakute hulk eelnenud valimisperioodil	Populistlike erakondade toetus	Populistlike erakondade toetuse muutus võrreldes eelmiste sama liiki valimistega (protsendipunktides)
2002	alamkoda	53	11,3%	-
2004	Euroopa Parlament	45	9,8%	-
2007	alamkoda	83	4,3%	-7
2009	Euroopa Parlament	22	8,11%	-1,7
2012	alamkoda	77	13,6%	+9,3
2014	Euroopa Parlament	32	26,7%	+18,6
2017	alamkoda	105	25,4%	+11,8
2019	Euroopa Parlament	35	33,1%	+6,4

(Parlgov ja Global Terrorism Database põhjal autori koostatud)

Tabelist 4 on näha, et Prantsusmaal on võrreldes ÜK-ga populistlikud erakonnad suhteliselt stabiilselt enda toetust kasvatanud. Suurimad positiivsed muutused populistlike erakondade toetusele leidsid aset 2014. EP ja 2017. aasta parlamendi valimistel. 2017. aasta parlamendi valimistel saavutasid populistid 25,4% kõikidest valimistel antud häältest. Sarnaselt teistele riikidele on populistlike erakondi saatnud suurem edu Euroopa Parlamendi valimistel.

Vaadates seost terrorirünnakutega, on andmetest näha, et suurematele rünnakutelainele (2012, 2017) järgnenud valimiste perioodil on suurenenud olulisel määral ka populistlike erakondade toetus. See kinnitab osaliselt püstitatud hüpoteesi, aga samas ei ole piisavalt lineaarne, et hüpoteesi täielikult kinnitada.

3.2.3 Saksamaa

Saksamaal on toimunud ajavahemikul 2001-2020 toimunud kokku 9 Euroopa Parlamendi või riikliku parlamendi valimist.

Tabel 5. Saksamaa populistlike erakondade toetus ning riigis toimunud terrorirünnakud

Aasta	Valimiste tüüp	Terroristlike rünnakute hulk eelnenud valimisperioodil	Populistlike erakondade toetus	Populistlike erakondade toetuse muutus võrreldes eelmiste sama liiki valimistega (protsendipunktides)
2002	riigiparlament	11	4,6%	-
2004	Euroopa Parlament	5	8%	-
2005	riigiparlament	3	8,7%	+4,1
2009	Euroopa Parlament	14	8,8%	+0,8
2009	riigiparlament	14	11,9%	+3,2
2013	riigiparlament	14	13,3%	+1,4
2014	Euroopa Parlament	14	14,9%	+6,1
2017	riigiparlament	141	21,8%	+8,5
2019	Euroopa Parlament	41	16,5%	+1,6

(autori koostatud ParlGov ja Global Terrorism Database põhjal)

Tabelist 5 on näha, et Saksamaa populistlikud erakonnad on kuni aastani 2019 stabiilselt tõusnud. Suurimad muutused erakondade toetuses on toimunud 2014. aasta EP ning 2017. aasta parlamendi valimistel. 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimistel tõusis võrreldes eelmiste EP valimistega, populistlike erakondade toetus, 6,1 protsendipunkti. 2017. aasta parlamendi valimistel tõusis populistlike erakondade toetus koguni 8,5 protsendipunkti, saavutades kogumina kõikidest häältest 21,8%. See on analüüsitaval ajavahemikul ka kõrgeim toetus, mida Saksamaa populistlikud erakonnad on saavutanud. Vaadeldes terrorirünnakute hulka ning populistlike erakondade toetuse vahest seost, on näha, et ajavahemikul 2015-2017 toimus rekordarv terrorirünnakuid. See võis mõju avaldada ka 2017. aasta parlamendivalimistele, kus populistlikud erakonnad saavutasid rekordtulemuse ning nende poolt hääletas peaaegu veerand kõikidest hääle andnud valijatest. Teisalt, on ülejäänud

vaadeldavatel valimisaastatel terrorirünnakute arv olnud pigem väike, kuid olenemata sellest jätkus populistlike erakondade toetuse kasv. Saksamaa puhul paistab silma populistlike erakondade edukus ka riigiparlamendi valimistel. Üldjuhul on populistliku erakonnad tulenevalt valimiste iseloomust edukamad pigem Euroopa Parlamendi valimistel. Saksamaa puhul see, aga ei kehti.

3.2.4 Itaalia

Itaalias on ajavahemikul 2001-2020 toimunud kokku 9 Euroopa Parlamendi või riikliku parlamendi valimist.

Tabel 6. Itaalia populistlike erakondade toetus ning riigis toimunud terrorirünnakud

Aasta	Valimiste tüüp	Terroristlike rünnakute hulk eelnenud valimisperioodil	Populistlike erakondade toetus	Populistlike erakondade toetuse muutus võrreldes eelmiste sama liiki valimistega (protsendipunkti)
2001	alamkoda	9	33,4%	-
2004	Euroopa Parlament	50	25,9%	-
2006	alamkoda	10	28,1%	-5,3
2008	alamkoda	1	46,5%	+18,4
2009	Euroopa Parlament	4	45,5%	+19,6
2013	alamkoda	32	53,9%	+7,4
2014	Euroopa Parlament	7	45,7%	+0,2
2018	alamkoda	42	69%	+15,1
2019	Euroopa Parlament	8	66,5%	+20,8

(Autori koostatud ParlGov ja Global Terrorism Database põhjal)

Tabelist 6 on näha, et Itaalia populistlikud erakonnad on praktiliselt iga valimistsükliga hüppeliselt enda hääle osakaalu valimistel suurendanud. Suuremad positiivsed muutused populistlike erakondade jaoks, on toimunud 2008. aasta riigi parlamendi ning 2019 EP valimistel, kui toetus kasvas võrreldes eelmiste sama liiki valimistega vastavalt 18,4 ning

20,9 protsendipunkti. Huvitav on see, et Itaalias, sarnaselt Saksamaale, on populistlikud erakonnad olnud parlamendi valimistel edukamad, kui Euroopa Parlamendi valimistel. Koguni kahel analüüsitavas ajavahemikku jäävatel valimistel (2013 ning 2018) on Itaalia populistlikud erakonnad saanud parlamendi valimistel üle poolte kõikidest antud häältest ning 2018. aasta valimistel saadi koguni peaaegu 70% häältest, mis on teiste Suure Neliku riikide võrreldes harukordne. Võrreldes terrorirünnakuid ning populistlike erakondade toetuse muutust, on andmetest näha, et suuremad erakondade toetuse kasvud, on toimunud aastatel, mil toimus ka rohkem terrorirünnakuid. 2013. aasta parlamendi valimistele eelnes tsüklil, kus toimus kokku 32 terrorirünnakut. Samas tsüklis suurenes populistlike erakondade toetus 8,4%. 2018. aasta valimistele eelneval tsüklil pandi Itaalias toime 42 terrorirünnakut ning samal ajal tõusis populistlike erakondade toetus, võrreldes eelmiste valimistega 23,2 protsendipunkti. Teisalt pandi 2004. aasta valimistele eelneval tsüklil toime 50 terrorirünnakut, mis on analüüsitava ajavahemiku suurim näitaja, kuid populistlike erakondade toetus langes varem toimunud riigi parlamendi valimistega võrreldes 7,5%.

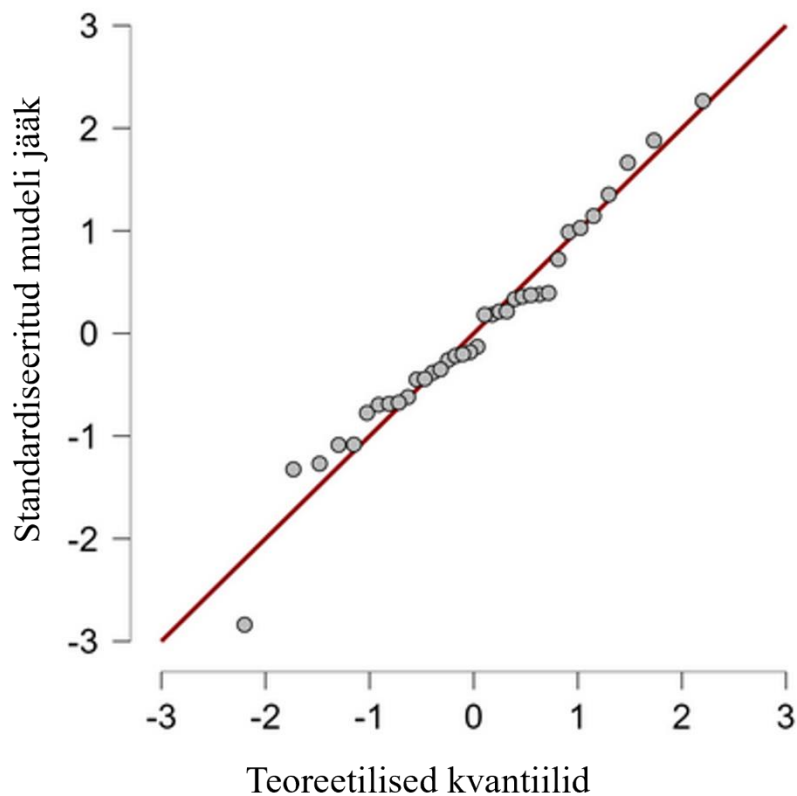
Lisaks tavapärasele riikide põhisele statistilisele analüüsile vaatan H1 paikapidavust ka läbi korrelatsiooni. Korrelatsioonanalüüsi teostamiseks jääb üksikjuhtumi (riik) andmepunktideks väheseks, misjaoks koondan Suure Neliku riikide andmed ühtsesse andmebaasi. Analüüsiühikuna kasutan riik-valimisaastat Esimese sammuna vaatame rünnakute hulga ning populistlike erakondade valimistulemuste vahelist korrelatsiooni. Pearsoni korrelatsiooni koefitsient valitud muutujate vahel on $-0,252$. See näitab, et rünnakute hulga ning valimistulemuste vahel on keskmise suurusega negatiivne lineaarne suurus. Teisalt näitab p-väärtus (0.139), et mõõdik on statistiliselt ebaoluline. Juhul kui p-väärtust on suurem, kui 0,05, saab öelda, et korrelatsioon ei ole statistiliselt oluline. Lisaks näitab negatiivne korrelatsioon seda, et rünnakute hulga suurenemisel, võib populistlike erakondade toetus hoopis väheneda. Järgmiseks analüüsin hüpoteesi H2. Teiseks valituks hüpoteesiks oli: teiste muutujate samaks jäädes, mida rohkem on hukkunuid terrorirünnakutes, seda suurem on positiivne muutus populistlike erakondade toetusel võrreldes eelmiste valimistega. Hüpoteesi kontrollin sarnaselt H1-ga ning analüüsin Suure Neliku riike eraldi. Populistlike erakondade valimistulemusi teist korda välja ei too, need said eelmises peatükis juba kirjeldatud. Muutujatena vaatan Global Terrorism Database-i poolt kogutud andmeid hukkunute (n_{kill}) kohta analüüsitaval ajaperioodil ning populistlike erakondade toetuse muutust võrreldes eelmise valimistsükliga. Need said välja arvatud H1 kontrollimisel. Kahe muutuja võrdluses saab hinnata nende

omavahelist seost. Protsessi lihtsustamiseks koondan sarnaselt H1 kontrollimisele andmed kokku ning vaatan Suure Neliku riike koos, läbi Pearsoni korrelatsiooni. Andmeid analüüsid on näha, et hukkunute arvu ning valmistulemuste vaheline korrelatsioonikoefitsient on -0,017. See näitab väga nõrka negatiivset seost. P väärtus on 0,923, mis näitab, et tulemused ei ole statistiliselt olulised ning seos võib olla täiesti juhuslik.

Kokkuvõtvalt saab teise hüpoteesi kohta öelda, et analüüsid muutujate omavahelisi seoseid ei leidnud kinnitust ning populistlike erakondade valimistulemuste ning terrorirünnakutes hukkunute vahel puudub korrelatsioon.

3.3 Terroristlike rünnakute mõju populistlike erakondade toetusele

Järgmiseks analüüsin kolmandat hüpoteesi, milleks oli, et terroristlikud rünnakud mõjutavad populistlike erakondade toetust vähem kui majanduslik ebavõrdsus või migratsioon. Hüpoteesi kinnitamiseks või ümber lükkamiseks kasutan mitmelist lineaarset regressiooni. Andmeanalüüsi tarkvarana kasutan vabavaralist tarkvara JASP. Analüüsiühik on valimisaastariik ning andmed mis jäävad kahe valimisaasta vahelisele ajaperioodile on summeeritud kõige lähema järgneva valimisaastale. Sõltuvaks muutujaks on populistlike erakondade valimistulemus ning sõltumatuteks muutujateks on: terrorirünnakute hulk, rünnakutes hukkunute hulk, rünnakutes vigastatute hulk. Lisaks kasutan kontrollmuutujatena Gini indeksit ning migrantide osakaalu elanikkonnast. Sisestusmeetodina kasutan *enter* meetodit, mis tähendab et kõik muutujad sisestatakse analüüsi üheaegselt. Enne regressioonianalüüsi juurde asumist kontrollin sõltuva muutuja normaaljaotust ning muutujate kollineaarsust.

Joonis 1. Andmestiku normaaljaotuse graafik

Jooniselt 1 on näha, et analüüsis kasutatavad andmed on üldjuhul normaaljaotuslikud ning suuri hälbeid andmestikus ei esine. Järgmiseks vaatame muutujate kollineaarsust.

Tabel 7 Muutujate omavaheline kollineaarsuse analüüs

Mudel	Dimensioon	Eigenväärtaus	Konditsiooni indeks	Dispersiooni proportsioonid					
				(Koeffitsent)	Rünnakud	Hukkunud	Migrantide osakaal elanikkonnast	Gini indeks	Vigastatud
H ₁	1	4.062	1.000	0.000	0.014	0.008	0.002	0.000	0.010
	2	1.255	1.799	0.000	0.000	0.186	0.001	0.000	0.125
	3	0.353	3.392	0.000	0.315	0.277	0.000	0.000	0.503
	4	0.287	3.760	0.000	0.515	0.437	0.004	0.000	0.245
	5	0.042	9.793	0.003	0.046	0.016	0.553	0.008	0.019
	6	7.153×10^{-4}	75.572	0.997	0.109	0.077	0.440	0.991	0.099

(autori koostatud)

Tabelist 7 on näha muutujate kollineaarsus. Joonise põhjal saab öelda, et on olemas kollineaarsus muutja number 6 osas, milleks on vigastatud. Kollineaarsuse lahendamiseks kasutan indeksi loomist. Lisaks üritan välja selgitada, milliste muutujate lisamisel kollineaarsus

tekib. Indekseerime muutujad hukkunud ning vigastatud. Indekseerimiseks kasutan valemit $(3x \text{ hukkunute arv}) + \text{vigastatute hulk}$. Saadud tulemuse jagan 100-ga. Läbi selle on kõik muutujad sarnasel mõõteskaalal ning läbi selle saab neid omavahel võrrelda. Indeksi nimetan uueks muutujaks kannatanud. Analüüsidest taaskord, on näha et sisuliselt multikollinearsus püsib ning *condition index* on vast loodud indeksi puhul 69,810. Teise lahendusena proovin multikollinearsust vähendada lisades ja eemaldades mudelisse erinevaid muutujaid. Kõige suurem muutus tekib kui võtta mudelist välja migrantide osakaal elanikkonnast. Sellisel juhul langeb multikollinearsus 46,03 peale. Ainuke viis multikollinearsust täielikult mudelist eemaldada, on kui mudelisse jäävad sõltumatud muutujad rünnakute hulk ning kannatanute indeks. Suure tõenäosusega põhjustab multikollinearsust valimi suurus (Singh, Singh, & Paprzycki, 2023, lk 107). Tulenevalt juba valitud juhtumite hulgast, ei ole võimalik valimi suurust suurendada. Lisaks toetab teooria muutujate valikut, mis tähendab et ilma majandusliku ebavõrdsuse ning migratsiooni mõjuta, muutuks kogu uurimus sisutühjaks. Võttes ette regressioonanalüüsi, on sealt näha, et teine multikollinearsuse mõõdik VIF (*variance inflation factor*) on ette antud normi piires. Multikollinearsuse olemasoluks peab VIF ja kollinearsuse tolerants olema vahemikus 5 kuni 10 ning madalam kui 0,1 kuni 0,2 (Hae., 2019). Võttes arvesse, et järgnevas regressioonanalüüsis on need vahemikud sobivad, jätkan muutujate analüüsiga ning võtan arvesse, et analüüs ei pruugi vastata täielikult tõele. Mõistmaks, kas ja kui palju valitud muutujad seletavad terrorismi ning populismi omavahelist seost, analüüsin neid kasutades kolme mudelit. Esiteks kasutan mudelit, kus sõltumatuteks muutujateks on terroristlike rünnakute hulk ning kannatanute indeks. Seejärel lisan mudelisse Gini indeksi ning migrantide osakaalu elanikkonnast. Kolmanda mudelina kasutan ainult majandusliku ebavõrdsuse ning migratsiooni mõju, eesmärgiga selgitada välja kas terrorismil üldse on mingisugune mõju populistlike erakondade valimistulemustele.

3.3.1 Regressioonanalüüs terrorismiga seotud muutujatega

Esimeseks loome mudeli, mis koosneb kahest sõltumatust muutujast ning ühest sõltuvast muutujast. Sõltumatuteks muutujateks on kaks terrorismiga seotud muutujat: rünnakute hulk ning kannatanute indeks. Sõltuvaks muutujaks on populistlike erakondade valimistulemus. Selguse huvides nimetan edaspidi kolme sõltumatu muutujaga mudelit Mudel 1 (Terrorism). Lisaks on mudelis kasutatud kolme riigipõhiseid dihhotoomset muutujat. Ühendkuningriigi, Prantsusmaa ja Itaalia muutujad on kodeeritud 1 kui on tegemist nimetatud riikide juhtumitega ning kodeeritud 0 kui tegemist ei ole nimetatud riikide juhtumitega. Saksamaa puhul kodeerimist ei toimu ning seotud juhtumid jäävad referentskategoriaks. Muutujate puhul on välja toodud standardiseerimata regressiooni koefitsient ning sulgudes standardviga.

Tabel 8. Terrorismi mõju populistlike erakondade valimistulemusele

Kannatanute mõju	0,035 (0,582)
Rünnakute hulga mõju	0,052 (0,063)
Konstant(valimistulemus)	10,552 ** (4,233)
R ²	0,645
Kohandatud R ²	0,585
Ruutkeskmine hälve	11,498
Juhtumite arv	36

*p<0,1 **p<0,05¹⁰

Lühikokkuvõttena saab öelda, et Mudel 1 (terrorism) näitab positiivset lineaarset suhet sõltumatute ning sõltuvate muutujate vahel. R² näitab, et valitud sõltumatud muutujad selgitavad 58,5% sõltuva muutuja varieeruvusest. See on suhteliselt kõrge ning näitab, et sõltumatud muutujad omavad suurt mõju sõltuvale muutujale ning mudeli ennustusvõime on pigem kõrge. See konkreetne mudel aitab seletada ligi 60% sõltuva tunnuse ehk populistlike erakondade valimistulemuse varieeruvusest. RMSE väärtus näitab ruutkeskmist standardhälvet, mis selle mudeli puhul on 11,498. Võttes arvesse valimi väiksust, riikide

¹⁰ Tulenevalt valimi väiksusest on siin ja edaspidi suurendatud statistilise olulisuse määramise vahemikku.

erinevust ning analüüsivad valdkonda, siis pole see analüüsi jätkamist mitte välistav. Sarnaselt R-ruudule, pöördun ka standardhälbe juurde tagasi, kui võrdlen mudeleid omavahel. Lisaks on näha, et ükski muutuja, peale sõltuva muutuja ei oma statistilist olulisust. Jättes kõrvale statistilise olulise, mis võib olla mõjutada väikesest valimist, saab öelda, et tulemused on ootuspärased ning toetavad teooriat. Nii rünnakute kui ka kannatanute hulga suurenemine toob kaasa populistlike erakondade valimistulemuse suurenemise.

3.3.2 Regressioonanalüüs terrorismi, migratsiooni ja majandusliku ebavõrdsust kajastavate muutujatega

Järgmiseks loon mudeli, kus on üks sõltuv ning neli sõltumatut muutujat. Mudeli eesmärk on läbi muutujate suurendamise hinnata mudeli toimimist ning seda, mil määral mudeli seletusvõime paraneb või väheneb. Lisaks olemasolevatele terrorismi-muutujatele, lisan mudelisse veel majandusliku ebavõrdsuse, mõõdetuna Gini indeksis ning migratsiooni mõju, mõõdetuna migrantide osakaaluna elanikkonnast. Tegemist on sisuliselt kontrollmuutujatega, mis teooriale tuginedes, võivad samuti omada mõju populistlike erakondade toetusele. Mudelit nimetan edaspidi Mudel 2. Sarnaselt eelmise mudeliga on kasutatud riigipõhiseid dihhotoomset muutujaid. Järgnevas tabelis muutujate puhul välja on toodud standardiseerimata regressioonikoefitsendid ning sulgudes on märgitud standardviga.

Tabel 9. Terrorismi, migratsiooni ning majandusliku ebavõrdsuse mõju populistlike erakondade valimistulemusele

Kannatanute mõju	0,096 (0,519)
Rünnakute hulga mõju	0,004 (0,058)
Majandusliku ebavõrdsuse mõju	0,496 (1,803)
Migratsiooni mõju	2,822** (0,876)
Konstant (valimistulemus)	-38,748 (58,996)
R ²	0,742
Kohandatud R ²	0,667
Ruutkeskmine hälve	10,148
N	36

*p<0,1 **p<0,05

Mudel 2 näitab, et valitud sõltumatud muutujad aitavad seletada 66,7% sõltuva tunnuse ehk populistlike erakondade valimistulemuse varieeruvusest. RMSE väärtus näitab ruutkeskmist hälvet, mis selle mudeli puhul on 10,148. Taaskord pöördume selle juurde tagasi, kui võrdleme mudeleid omavahel.

Analüüsid tabelis 9 olevaid andmeid on näha, et mudelisse muutujate lisamisel on muutunud ka tulemused. Mudel 2 tulemuste põhjal saab öelda, et kõik muutujad välja arvatud migratsiooni mõju ei ole statistiliselt olulised ($p < 0,05$). Vaadates muutujate koefitsiente, võib öelda, et migrantide osakaalu suurenemisel elanikkonnast suureneb ka populistlike erakondade valimistulemus. Lähtudes teooriast ning populismi võimalikest põhjustest, on see äärmiselt loogiline. Mida rohkem on ühiskonnas teist nahavärvi või teist keelt rääkivaid inimesi, seda suurem võib olla ka populistlike erakondade toetus, mis väljendub valimistulemustes. See kehtib eriti riikide ja erakondade puhul kus nativism on laialt levinud. Lisaks paistab silma ka majandusliku ebavõrdsuse mõju, kuid see, sarnaselt teiste sõltumatute muutujatega, pole statistiliselt oluline.

3.3.3 Regressioonanalüüs majandusliku ebavõrdsust ning migratsiooni kajastavate muutujatega.

Järgmise sammuna loon mudeli, kust eemaldan terrorismiga seotud (kannatanute indeks ja rünnakute hulk) ning vaatan, kuidas muutub mudeli seletusvõime, kui kajastatud on ainult majanduslik ebavõrdsus ning migrantide osakaal riigi elanikkonnast. Endiselt on sees ka riigipõhised dihhotoomsed muutujad. Sarnaselt eelmiste mudelitega on muutujate puhul välja toodud mitte standardiseeritud regressioonikoefitsient ning sulgudes standardviga.

Tabel 10 Migratsiooni ja majandusliku ebavõrdsuse mõju populistlike erakondade valimistulemusele

Migratsiooni mõju	2,840** (0,819)
Majandusliku ebavõrdsuse mõju	0,545 (1,728)
Konstant (valimistulemus)	-40,302 (56,574)
R ²	0,741
Kohandatud R ²	0,698
Ruutkeskmise hälve	9,812
N	36

* $p < 0,1$ ** $p < 0,05$

Lühikokkuvõttena saab öelda, et Mudel 3 näitab, et valitud sõltumatud muutujad selgitavad ligi 70% sõltuva muutuja varieeruvusest. See on suhteliselt kõrge ning näitab, et loodud mudel

suudab kolmveerand populistlike erakondade valimistulemusi põhjustavastest muutujatest. t. Konkreetse mudeli puhul on statistiliselt oluline migratsiooni mõju. RMSE väärtus näitab ruutkeskmist standardhälvet, mis selle mudeli puhul on 9,812. Taaskord pöördume selle juurde tagasi, kui võrdleme mudeleid omavahel. Mudeli 3 puhul paistab mudeli kõrge seletusvõime.

Järgmiseks võrdlen kolme loodud mudelit ning nende tulemusi omavahel, eesmärgiga selgitada välja parima seletusvõimega mudel. Lisaks võrdlen ka mudelite ruutkeskmist hälvet.

Tabel 11. Regressioonimudelite omavaheline võrdlus

Sõltuv muutuja: Populistlike erakondade valimistulemus, sulgudes standardviga			
Muutuja	Mudel 1	Mudel 2	Mudel 3
Rünnakute hulga mõju	0,052 (0,063)	0,004 (0,058)	-
Kannatanute hulga mõju	0,035 (0,582)	0,096 (0,519)	-
Migratsiooni mõju	-	2,822** (0,876)	2,840** (0,819)
Majandusliku ebavõrdsuse mõju	-	0,496 (1,803)	0,545 (1,728)
Valimistulemus (konstant)	10,552 ** (4,233)	-38,748 (58,996)	-40,302 (56,574)
R ²	0,645	0,742	0,741
Kohandatud R-ruut	0,585	0,667	0,698
Ruutkeskmine hälve	11,498	10,148	9,812
Juhtumite hulk	36	36	36

*p<0,1 **p<0,05

Tabelist 12 on näha loodud kolme mitmese regressioonimudeli omavaheline võrdlus. Kõige suuremat seletusvõimet omab mudel 3, mille seletusvõime on ligi 70%. Mudelis 3 olid hõlmatud analüüsitava sõltumatute muutujatena majanduslik ebavõrdsus ning migratsioon. See tähendab, et mudel 3 suudab seletada ligi kolm neljandikku populistlike erakondade valimistulemusi mõjutavatest teguritest, suudab mudel 3 seletada. Lisaks on mudel 3 kõige madalama ruutkeskmise hälbega, mis tähendab et mudeli ennustatud tulemuste ning tegelike tulemuste erinevus on võrreldes mudelitega 1 ning mudeliga 2 väiksem. Mudelite omavaheline võrdlus annab vastuse ka peatüki algul püstitatud eesmärgile, milleks oli hüpoteesi,

terroristlikud rünnakud mõjutavad populistlike erakondade toetust vähem kui majanduslik ebavõrdsus või migratsioon, kontrollimine. Mudel 2 käsitleb sõltumatute muutujatena nelja sõltumatut muutujat, millest kaks on seotud terrorismiga ning kaks seotud teooriast lähtuvalt teiste võimalike populismi põhjustavate muutujatega- majandusliku ebavõrdsus ning migrantide osakaaluga elanikkonnast. Vastavalt teooriale, omavad kõik valitud muutujad tõenäolist seost populistlike erakondade valimistulemus tõesuga. Tabelist 11, on näha, et mudel 2 puhul on migratsiooni mõju regressiooni koefitsient kõige suurem, lisaks on muutuja ka statistiliselt oluline. Antud mudeli puhul tähendab see, et kui migrantide osakaal elanikkonnast tõuseb 1% võrra, võib populistlike erakondade valimistulemus paraneda 2,8% võrra. Selle eelduseks on, et kõik teised sõltumatud muutujad ei muutu. Jättes statistilise olulisuse kõrvale ning vaadates ainult regressioonikoefitsiente, saab öelda et nii majanduslik ebavõrdsus kui ka migratsiooni mõjutavad populistlike erakondade valimistoetust oluliselt suuremal määral kui terrorismiga seotud mõõdikud. Majanduslik ebavõrdsus, mõõdetuna Gini indeksina, omab märkimisväärset mõju. Gini indeksi tõus ühe võrra, võib kaasa tuua populistlike erakondade valimistulemuse (osakaal kõikidest häältest) tõusu 0,5% võrra. Selles tulenevalt saab öelda, et H3 on leidnud osalise kinnituse kinnitust leidnud, majanduslik ebavõrdsus mõõdetuna Gini indeksina ning migratsioon omavad suuremat mõju populistlike erakondade toetusele kui terrorism.

3.4 Hinnang hüpoteeside paikapidavusele

Järgmiseks annan ülevaate 3. peatükis saadud tulemustest. Esiteks ei leidnud ükski hüpotees täieliku kinnitust. Hüpotees 1 milleks oli „mida rohkem on riigis terrorirünnakuid, seda rohkem suureneb populistlike erakondade toetus järgmistel valimistel võrreldes eelmiste valimistega“, leidis kinnitust ainult Saksamaa puhul ning seda ka osaliselt. Hüpotees 2, milleks oli „mida rohkem on hukkunuid terrorirünnakutes, seda enam suureneb populistlike erakondade toetus võrreldes eelmiste valimistega.“, ei leidnud samuti kinnitust ning korrelatsioonianalüüs viitas, et terrorirünnakutes hukkunute ning populistlike erakondade toetuse vahel on olematu. Hüpotees 3, milleks oli „terroristlikud rünnakud mõjutavad populistlike erakondade toetust vähem kui majanduslik ebavõrdsus või migratsioon.“, sai osaliselt kinnitatud. Nimelt mõjutab migrantide osakaal elanikkonnast, oluliselt rohkem populistlike erakondade valimistulemuse, kui terrorismiga seotud mõõdikuid või majanduslik ebavõrdsus. Kokkuvõttes sai kolmest hüpoteesist osaliselt kinnituse üks. Saab väita, et Suure Neliku riikides omab terroristlike rünnakute toimumine ning nendes vigastada ja hukkunud inimeste arv populistlike erakondade

toetusele minimaalselt mõju. Küll aga ei saa väita, et terrorism populistlike erakondade valimistulemusi üldse ei mõjutaks. Pigem mõjutab valimistulemusi kannatanute (vigastatud ja hukkunud) arv, kui rünnakute toimumise hulk.

4 Kokkuvõte ning järeldused

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada terrorirünnakute mõju populistlike erakondade toetusele Suure Neliku riikides. Soovisin teada, kas üldse ning mil määral mõjutavad riigis aset leidvad terrorirünnakud populistlike erakondade toetust riigiparlamendi ning Euroopa Parlamendi valimistel. Lisaks soovisin teada, millist mõju omavad, lisaks terrorirünnakutele, majanduslik ebavõrdsus ning migrantide osakaal elanikkonnast.

Uurimisprobleemist lähtuvalt otsisin kinnitust kolmele hüpoteesile. Nendeks olid:

H1- mida rohkem on riigis terrorirünnakuid, seda rohkem suureneb populistlike erakondade toetus järgmistel valimistel võrreldes eelmiste valimistega.

H2- mida rohkem on hukkunuid terrorirünnakutes, seda enam suureneb populistlike erakondade toetus võrreldes eelmiste valimistega.

H3- terroristlikud rünnakud mõjutavad populistlike erakondade toetust vähem kui majanduslik ebavõrdsus või migratsioon.

Magistritöö läbi viimiseks kasutasin kvantitatiivset uurimismeetodit. Kokku analüüsisin 1572 terrorirünnakut ning 36 Suure Neliku riigis toimunud valimist. Analüüsiks valitud ajaperiood oli 2001-2020. Juhtumite valikus lähtusin riikide olulisusest ning andmete kättesaadavusest.

Kõiki hüpoteese kontrollisin nii läbi kirjeldava kui ka regressioonanalüüsi põhjal. Hüpotees 1 kontrollimiseks võrdlesin Suure Neliku riikide valimisperiodide vahelisel ajal toimunud terrorirünnakuid ning seda milline oli vaadeldud ajaperioodile järgnevatel valimistel populistlike erakondade valimistulemus. Hüpotees leidis osalist kinnitust ainult Saksamaa puhul. Hüpotees 2 kontrollisin läbi Pearsoni korrelatsioonianalüüsi ning see ei leidnud kinnitust. Hüpotees 3 leidis osalise kinnituse, nimelt mõjutab migrantide osakaal elanikkonnast oluliselt määral, võrreldes teiste mudelis olnud muutujatega, populistlike erakondade toetust. Võrreldes terrorismiga seotud muutujatega olid nii migratsiooni kui ka majandusliku ebavõrdsuse mõju märkimisväärselt olulised. Majanduslik ebavõrdsus ei olnud mudelis statistiliselt piisvalt oluline, et selle põhjal järeldusi teha. Kolmanda hüpoteesi kontrollimiseks lõin 3 erinevat mudelist, millest parima seletusvõime populistlike erakondade toetuse seletamisel oli 70%.

Minu hinnangul seisneb töö põhiväärtus teadmises, et vähemalt Suure Neliku riikides tuleb populismi vähendamiseks tegeleda peamiselt migratsiooni leevendamise ning majandusliku

ebavõrdsuse vähendamisega. Suure tõenäosusega saab seda üle kanda ka teistele kultuuriliselt ja poliitiliselt sarnastele riikidele. Lisaks saab analüüsitud andmete põhjal öelda, et võrreldes terroristlike rünnakute hulgaga, läheb inimestele rohkem korda rünnakutes kannatada saanud inimeste arv. See on oluline siseturvalisuse meetmete planeerimisel. On ilmselge, et kõiki terrorirünnakuid ei suuda ükski riik ära hoida, pigem tuleks mõelda kuidas vähendada rünnakute mõju ning suurendada meetmeid kohtades, kus ühel ajahetkel viibib korraga palju inimesi.

Seoses Venemaa täieulatusliku sissetungiga Ukrainasse on arusaadavatel põhjustel tähelepanu terrorismile ning populismile vähenenud. Sarnaselt Balkani konfliktide lõpule võib eeldada, et ka Ukrainas toimuv sõja lõpp toob kaasa ebaseaduslike relvade hulga suurenemise Euroopas. Relvade lihtsustatud kättesaadavus võib viia ka terroristlike rünnakute hulga suurenemiseni. Lähitulevikus on tõenäoline, et suureneb riiklikult toetatud terrorism. Seda põhjusel, et rünnaku läbiviimiseks vaja minevad vahendid on Euroopas juba olemas. Sarnaselt 2021-2023 aset Ida-Euroopas aset leidnud ränderünnete, saab seda kasutada ühe hübriidrünnaku meetodina. Ränderündes kasutati peamiselt Põhja-Aafrikast ning Lähis-Idast pärit migrante, kuid sarnast mustrid saab kasutada ka terrorirünnakute läbi viimisel, leides migrantide asemel juba Euroopas olevad radikaliseerunud inimesed. Suure tõenäosusega toovad esimesed sellised ilmingud koheselt kaasa populistide nõudmised riigipiiride sulgemiseks ning Schengeni alal piirikontrolli taas kehtestamiseks.

Tuleviku vaatavalt väärivad terrorismi ning populismi omavaheline seos uurimist. Kindlasti tuleks järgnevas uuringutes suurendada valimit ning täpsustada andmeid. Käesolevas uurimuses vaatasin migrantide osakaalu elanikkonnast ja selle muutust, kuid tulevikus võiks minna täpsemaks ning aasta põhisemaks. Huvitav oleks läbi viia laiapindsem uurimus, mis võrdleks maailmajagusi (nt Euroopa ja Lõuna-Ameerika) pikema ajaperioodi jooksul. Huvitav oleks teada saada, kas tulemused on sarnased või leidub seal erinevusi. Näiteks, kas Lõuna-Ameerika terrorirünnakud leiavad samuti aset pigem tsiviiltaristu vastu või mitte? Sellest lähtepunktist saaks omakorda edasi uurida, kas on seos terroristliku rünnaku sihtmärgi (tsiivil või riiklik) ning populistlike erakondade toetuse vahel.

Vastupidiselt saab teemat edasi uurida ka detailsemalt, võttes valimisse ühe riigi. Euroopas väärivad uurimist Põhja-Iirimaa ning IRA ning RIRA mõju populismile ning Hispaanias Baskimaal ligi 30 aastat tegutsenud terroristliku organisatsiooni ETA mõju Hispaania

sisepoliitikale. Sel juhul saaks kasutada nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset meetodit ning analüüsida, mida näitab statistika ning kuidas muutused pärast suuremaid rünnakuid riigijuhtide narratiivid või avalik arvamus/toetus vastavatele organisatsioonidele.

Populismi uurimine kestab suure tõenäosusega veel pikki aastaid. Populismi edasi uurimisel tuleks keskenduda migratsiooni ning majanduslikule aspektile. Analüüsides Suure Neliku riike, on näha et populistlike erakondade valimistulemusi mõjutab valitud muutujatest enim migrantide osakaal ühiskonnast. Huvitav oleks teada saada, mis on see kriitiline osakaal elanikkonnast millest alates inimene on nõus valimistel enda hääle andma populistlike erakondade toetuseks Seda saab analüüsida nii üksiku riigi (näiteks Eesti) kui ka laiemal regiooni (Balti riigid) puhul. See teadmine annaks konkreetse vahendi, millega vähemalt osaliselt oleks võimalik populistlike erakondade toetust vähendada.

Kasutatud allikad

- Abreu, M., & Jones, C. (2021). The shadow of the Pithead: Understanding social and political attitudes in former coal mining communities in the UK. *Applied Geography*.
- Aiginger, K. (2020). Populism: Root Causes, Power Grabbing and Counter Strategy. *Intereconomics*, lk 38-42.
- Algan, Y., Guriev, S., Papaioannou, E., & Passari, E. (2017). The European Trust Crisis and the Rise of Populism. *Brookings Papers on Economic Activity*, 309-382.
- Arzheimer, K. (2015). The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany? *West European Politics*, lk 535-556, .
- Arzheimer, K., & Berning, C. C. (2019). How the Alternative for Germany (AfD) and their voters veered to the radical right, 2013–2017,. *Electoral Studies*.
- Baggini, J. (2013). A very British populism. rmt: *Populist fantasies: European revolts in context* (lk 27-32).
- Bale, T. (2018). Who leads and who follows? The symbiotic relationship between UKIP and the Conservatives – and populism and Euroscepticism. *Politics*, lk 263–277.
- Bauer-Babef, C. (12. Aprill 2022. a.). Yellow Vest voters favour Le Pen’s presidential candidacy. *EURACTIV*.
- Berbuir, N., Lewandowsky, M., & Siri, J. (2015). The AfD and its sympathisers: Finally a right-wing populist movement in Germany? *German Politics*, lk 154-178.
- Bergh, A., & Kärnä, A. (2021). Globalization and populism in Europe. *Public Choice*, lk 51–70.
- Berman, S. (2021). The Causes of Populism in the West. *Annual Review of Political Science*, lk 71-88.
- Biancalana, C. (2023). Italy’s multiple populisms. *The Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Right-wing Populism in Europe*, lk 187-198.
- Bill, S., & Stanley, B. (2020). Whose Poland is it to be? PiS and the struggle between monism and pluralism. *East European Politics*, lk 278-394.
- Bischi, G. I., Favaretto, F., & Carrera, E. J. (2022). Long-Term Causes of Populism. *Journal of Economic Interaction and Coordination*, lk 349-377.
- Blomberg, B., Gaibullov, K., & Sandler, T. (2011). Terrorist Group Survival: Ideology, Tactics, and Base of Operations. *Public Choice*, 441-463.
- Boëne, B. (2020). Populism in Western Democracies: A View from France. *Security Dialogues*, lk 17-33.
- Bonansinga, D. (2022). “A threat to us”: The interplay of insecurity and enmity narratives in left-wing populism. *British Journal of Politics & International Relations*, lk 511–525.
- Bourdin, S., & Torre, A. (2023). Geography of contestation: A study on the Yellow Vest movement and the rise of populism in France. *Journal of Regional Science*, lk 214-235.
- Browning, C. S. (2019). Brexit Populism and Fantasies of Fulfilment. *Cambridge Review of International Affairs*, lk 222–244.
- Brzezinski, M., & Sałach-Drózdź, K. (2024). The short-term macroeconomic impact of populism: A case study of Poland. *Economics and Politics*.
- Böhmelt, T. (2021). Populism and Environmental Performance. *Global Environmental Politics* , lk 97–123.
- Böller, F. (2022). Fuelling Politicisation: The AfD and the Politics of Military Interventions in the German Parliament. *German Politics*.
- Caiani. (2019). The populist parties and their electoral success: different causes behind different populisms? The case of the Five-star Movement and the League. *Contemporary Italian Politics*, lk 236-250.
- Caiani, M., & Graziano, P. (2016). Varieties of populism: Insights from the Italian case. *Italian Political Science Review / Rivista Italiana Di Scienza Politica*, lk 243-267.
- Clarke, S., & Voce, A. (25. Aprill 2022. a.). French election 2022: full second round results. *The Guardian*.

- Colantone, I., & Stanig, P. (2018). The Trade Origins of Economic Nationalism: Import Competition and Voting Behavior in Western Europe. *American Journal of Political Science*, 1k 936–953.
- Cossu, E. (2023). Clustering and Analysing Relevant Policy Dimensions of Populist, Left-Wing, Centrist, and Right-Wing Parties across Europe. *Central European Journal of Public Policy*, 41-54.
- Cox, M. (2018). The rise of populism and the crisis of globalization: Brexit, Trump and beyond. *The Post Cold War World*, 1k 239-247.
- Crewe, I. (2020). Authoritarian Populism and Brexit in the UK in Historical Perspective. rmt: I. S. Crewe, *Authoritarian Populism and Liberal Democracy* (1k 15-31). Palgrave Macmillan, Cham.
- Destradi, S. &. (2019). Populism and International Relations: (Un)predictability, personalisation, and the reinforcement of existing trends in world politics. *Review of International Studies*, 1k 711-730.
- Driscoll, D. (2023). Populism and Carbon Tax Justice: The Yellow Vest Movement in France. *Social Problems*, 1k 143-163.
- Euroopa Komisjon. (2021). *EU spending and revenue 2014-2020*. Allikas: European Commission: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2014-2020/spending-and-revenue_en
- Euroopa Parlament. (2017). *EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2017/541*. Allikas: EURLEX: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541>
- European Parliament. (2022). *Public Opinon on the War in Ukraine*.
- European Parliament. (2024). *Public Opinion on Russia's war against Ukraine*.
- Europol. (2022). *European Union Terrorism Situation and Trend Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Evans, M. (2022). THE RIGHTS OF FRANCE Since the late 19th century, French politics has provided a testing ground for right-wing populism. *History Today*, 1k 70-81.
- Fahey, J. J., Allen, T. J., & Alarian, H. M. (2022). When populists win: How right-wing populism affects democratic satisfaction in the U.K. and Germany,. *Electoral Studies*.
- Freeden, M. (2003). *Ideology: A very short introduction*. Oxford University Press.
- Gaibulloev, K., Hou, D., & Sandler, T. (2020). How do the factors determining terrorist groups' longevity differ from those affecting their success? *European Journal of Political Economy*.
- Gavrilov, K. (2022). Who is to blame for the terrorist attack? Comparison of content analysis and survey data as sources of responsibility ascriptions. *Journal of Risk Research*, 285-302.
- Geys, B., & Hernæs, Ø. (2021). Party leaders and voter responses to political terrorism. *Public Choice*, 481–499.
- Ghazaryan, A., Giulietti, C., & Wahba, J. (2022). Terror headlines and voting. *Economics Letters*.
- Goodwin, M. J., & Heath, O. (2016). The 2016 referendum, Brexit and the left behind: An aggregate-level analysis of the result. *The Political Quarterly* 87, 1k 323-332.
- Greve, M., Fritsch, M., & Wyrwich, M. (2022). Long-term decline of regions and the rise of populism: The case of Germany. *Journal of Regional Science*, 1k 1-37.
- Hae., K. J. (2019). Multicollinearity and misleading statistical results. *Korean journal of anesthesiology*, 1k 558–569.
- Hawkins, K., Read, M., & Pauwels, T. (2017). Populism and its causes. rmt: *The Oxford Handbook of Populism* (1k 267-286.).
- Haye, A. R., & Dudek, C. M. (2020). How Radical Right-Wing Populism Has Shaped Recent Migration Policy in Austria and Germany. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 133-150.
- Haynes, J. (2020). Right-Wing Populism and Religion in Europe and the USA. *Religions*.
- Henley, J. (21. September 2023. a.). *Revealed one in three europeans now votes anti-establishment*. Allikas: The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/21/revealed-one-in-three-europeans-now-votes-anti-establishment>
- Hewlett, N. (2017). The phantom revolution. The presidential and parliamentary elections of 2017. *Modern & Contemporary France*, 1k 377–390.

- Hogan, J., & Haltinner, K. (2015). Floods, Invaders, and Parasites: Immigration Threat Narratives and Right-Wing Populism in the USA, UK and Australia. *Journal of Intercultural Studies*, 1k 520-543.
- Huq, A. Z. (2018). Terrorism and Democratic Recession. *The University of Chicago Law Review*, 457-484.
- Inglehart, R., & Norris, P. (2016). Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash. *HKS Faculty Research Working Paper Series* .
- Ivaldi, G., Lanzone, M. E., & Woods, D. (2017). Varieties of Populism across a Left-Right Spectrum: The Case of the Front National, the Northern League, Podemos and Five Star Movement. *Swiss Political Science Review*, 1k 354-376.
- Jenkins, B. M. (11. Juuli 2023. a.). *RAND*. Allikas: The War in Ukraine—Whose Quagmire?: <https://www.rand.org/pubs/commentary/2023/07/the-war-in-ukraine-whose-quagmire.html>
- Jongman, A. (2005). *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature*. Routledge.
- Kaufmann, E. (2017). Levels or changes?: Ethnic context, immigration and the UK Independence Party vote,. *Electoral Studies*, 1k 57-69.
- Kaya, A., & Tecmen, A. (2019). Europe Versus Islam?: Right-Wing Populist Discourse and the Construction of a Civilizational Identity. *The Review of Faith & International Affairs*, 49–64.
- Kohler, S., & Koinig, I. (2022). The Effect of Science-Related Populism on Vaccination Attitudes and Decisions. *Journal of Behavioral Medicine*.
- Krieger, T., & Meierrieks, D. (2011). What causes terrorism? *Public Choice*, 3-27.
- Kriesi, H., & Schulte-Cloos, J. (2020). Support for radical parties in Western Europe: Structural conflicts and political dynamics. *Electoral Studies*.
- Kyle, J., & Gultchin, L. (7. November 2018. a.). *Populists in Power Around the World* . Allikas: Tony Blair Institute for Global Change: <https://institute.global/policy/populists-power-around-world>
- Larsen, E. G., Cutts, D., & Matthew, G. (2020). Do Terrorist Attacks Feed Populist Eurosceptics? Evidence from Two Comparative Quasi-experiments. *European Journal of Political Research*, 1k 182-205.
- Lazer, H. (1976). British Populism: The Labour Party and the Common Market Parliamentary Debate. *Political Science Quarterly*, 1k 259–277.
- LeCras, L. (2020). Blurred Boundaries: Some Historical Precedents for Radical Right-Wing Populism in Contemporary Britain. *Australian Journal of Politics & History* , 1k 450-466.
- Liddiard, P. (2019). Is Populism Really a Problem for Democracy? *History and Public Policy Program Occasional Paper*, 1k 1-31. Allikas: Wilson Centre.
- Lins, J., & Stepan, A. (1996). Toward Consolidated Democracies. *Journal of Democracy*, 1k 14-33.
- Lührmann, A., & Lindberg, I. S. (2019). A third wave of autocratization is here: what is new about it? *Democratization*, 1k 1095-1113.
- Maccaferri, M. (2022). Populism and Italy: A theoretical and epistemological conundrum. *Modern Italy*, 1k 5-17.
- Magen, A. (2018). Fighting Terrorism: The Democracy Advantage. *Journal of Democracy*, 1k 111-125.
- Margalit, Y. (2019). Economic Insecurity and the Causes of Populism, Reconsidered. *The Journal of Economic Perspectives*, 1k 152-170.
- McKibben, C. (2023). Populism on the periphery of democracy: moralism and recognition theory. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 1k 897-917.
- Meislová, M. B. (2018). A Single-Issue Party without an Issue? UKIP and British 2017 General Election. *Acta Politologica*, 1k 1-19.
- Merolla, J. L., & Zechmeister, E. J. (2013). Evaluating Political Leaders in Times of Terror and Economic Threat: The Conditioning Influence of Politician Partisanship. *The Journal of Politics*, 599–612.

- Mudde. (2007). *Radical right populist parties in Europe*.
- Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 1k 541-563.
- Mudde, C. (2016). Europe's Populist Surge: A Long Time in the Making. *Foreign Affairs*, 1k 25–30.
- Mudde, C. (2021). Populism in Europe: An Illiberal Democratic Response to Undemocratic Liberalism (The Government and Opposition/Leonard Schapiro Lecture 2019). *Government and Opposition*, 1k 577-597.
- Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2011). *Voices of the peoples: Populism in Europe and Latin America compared*. South Bend, Indiana: Helen Kellogg Institute for International Studies.
- Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2011). *Voices of the peoples: Populism in Europe and Latin America compared*. Helen Kellogg Institute for International Studies: South Bend, Indiana.
- Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2018). Studying Populism in Comparative Perspective: Reflections on the Contemporary and Future Research Agenda. *Comparative Political Studies*, 1k 1667-1693.
- Murphy, J. (2019). Populism and British Stories of Decline. *The American Journal of Economics and Sociology*, 1k 741-759.
- Nelken, D. (1996). The Judges and Political Corruption in Italy. *Journal of Law and Society*, 1k 95-112.
- Newth, G. (2024). Populism and nativism in contemporary regionalist and nationalist politics: A minimalist framework for ideologically opposed parties. *Politics*.
- Noury, A., & Roland, G. (2020). Identity Politics and Populism in Europe. *Annual Review of Political Science* 2020, 421-439 .
- Onderco, M. (2019). Partisan views of Russia: Analyzing European party electoral manifestos since 1991. *Contemporary Security Policy*, 1k 526-547.
- Pappas. (2019). Populists in power. *Journal of Democracy*, 1k 70-84.
- Pappas, C., Mendez, J., & Herrick, R. (2009). The Negative Effects of Populism on Gay and Lesbian Rights. *Social Science Quarterly*, 1k 150-163.
- Park, J., & Bali, V. (2017). International Terrorism and the Political Survival of Leaders. *Journal of Conflict Resolution*, 1343-1370.
- ParlGov. (2022). Allikas: <https://www.parlgov.org/>
- Patana, P. (2022). Residential Constraints and the Political Geography of the Populist Radical Right: Evidence from France. *Perspectives on Politics*, 1k 842-859.
- Puleo, L., & Piccolino, G. (2022). Back to the Post-Fascist Past or Landing in the Populist Radical Right? The Brothers of Italy Between Continuity and Change. *South European Society and Politics*.
- Rathje, J. (2022). Driven by Conspiracies: The Justification of Violence among “Reichsbürger” and Other Conspiracy-Ideological Sovereignists in Contemporary Germany. *Perspectives on Terrorism*, 49-61.
- Reynié, D. (2016). The Specter Haunting Europe: “Heritage Populism” and France’s National Front. *Journal of Democracy*, 1k 47-57.
- Roder, K. (2017). The missing linke? Restraint and realignment in the German Left, 2005-2017. *Revista Espanola de Ciencia Politica*, 1k 43-65.
- Rooduijn, M., Van Kessel, S., Froio, C., Pirro, A., De Lange, S., Halikiopoulou, D., . . . & Taggart, P. (2023). The PopuList 3.0.
- Sabet, N., Liebald, M., & Friebel, G. (2022). Terrorism and Voting: The Rise of Right-wing Populism in Germany. *Centre for Economic Policy Research*.
- Schmid, A. (2023). *Defining terrorism*. The International Centre for Counter-Terrorism.
- Schmid, A. P. (2005). Root Causes of Terrorism: Some Conceptual Notes, a Set of Indicators, and a Model. *Democracy and Security*, 127-136.
- Shattuck, J. (2018). THE NEW GLOBAL LANDSCAPE: ILLIBERAL REGIMES AND MOVEMENTS. *Journal of International Affairs*, 1k 15-22.
- Shehaj, A., Shin, A. J., & Inglehart, R. (2021). Immigration and right-wing populism: An origin story. *Party Politics*, 1k 282–293.

- Silver, L. (6. Oktoober 2022. a.). *Populists in Europe – especially those on the right – have increased their vote shares in recent elections*. Allikas: Pew Research Center: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2022/10/06/populists-in-europe-especially-those-on-the-right-have-increased-their-vote-shares-in-recent-elections/>
- Singh, P., Singh, S., & Paprzycki, M. (2023). Detection and elimination of multicollinearity in regression analysis. *International Journal of Knowledge-Based and Intelligent Engineering Systems*, 105-111.
- Slobodian, Q., & Callison, W. (2019). Pop-Up Populism The Failure of Left-Wing Nationalism in Germany. *Dissent*, lk 41–47.
- START. (2022). *Global Terrorism Database 1970 - 2020*. National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism. Allikas: Global Terrorism Database 1970 - 2020.
- START. (2022). *Global Terrorism Database 1970 - 2020*. National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism.
- START. (2024). *Data Collection Methodology*. Allikas: Global Terrorism Database: <https://www.start.umd.edu/gtd/using-gtd/>
- Startin, N. (2022). Marine Le Pen, the Rassemblement National and breaking the 'glass ceiling'? The 2022 French presidential and parliamentary elections. *Modern & Contemporary France*, lk 427-443.
- Startin, N. (2022). Marine Le Pen, the Rassemblement National and breaking the 'glass ceiling'? The 2022 French presidential and parliamentary elections. *Modern & Contemporary France*, lk 427-443.
- Stockemer, D., & Barisione, M. (2017). The 'new' discourse of the Front National under Marine Le Pen: A slight change with a big impact. *European Journal of Communication*, lk 100–115.
- Tarchi, M. (2015). Italy: the promised land of populism? *Contemporary Italian Politics*, lk 273-285.
- Teder, M. (2013). *Martin Helme soovitus immigratsioonipoliitikaks: kui on must, näita ust*. Allikas: Postimees: <https://www.postimees.ee/1252028/martin-helme-soovitus-immigratsioonipoliitikaks-kui-on-must-naita-ust>
- The Federal Returning Officer. (2023). *Distribution of seats*. Allikas: Bundestag Election 2021: <https://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/2021/ergebnisse/bund-99.html#seats1>
- The World Bank. (2020). *Fertility rate, total (births per woman) - France*.
- The World Bank. (2023). *Gini Index*. Allikas: <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI>
- Tooding, L. M. (2014). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Allikas: Regressioonimudelid : <https://samm.ut.ee/regressioonanalyyis>
- UK Electoral Commission. (2023). *Results and turnout at the EU referendum*. Allikas: <https://www.electoralcommission.org.uk/who-we-are-and-what-we-do/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/results-and-turnout-eu-referendum>
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, P. D. (2020). *International Migrant Stock*.
- Weinberg, L., Pedahzur, A., & Hirsch-Hoefler, S. (2004). The challenges of conceptualizing terrorism. *Terrorism and Political Violence*, lk 777-794.
- Weisskircher, M. (2020). The Strength of Far-Right AfD in Eastern Germany: The East-West Divide and the Multiple Causes behind 'Populism'. *Political Quarterly*, lk 614-622.
- Verbeek, B., & Zaslove, A. (2016). Italy: a case of mutating populism? *Democratization*, lk 304-323.
- Värk, R. (2011). TERRORISM, STATE RESPONSIBILITY AND THE USE OF ARMED FORCE. *ENDC Proceedings*, lk 74–111.